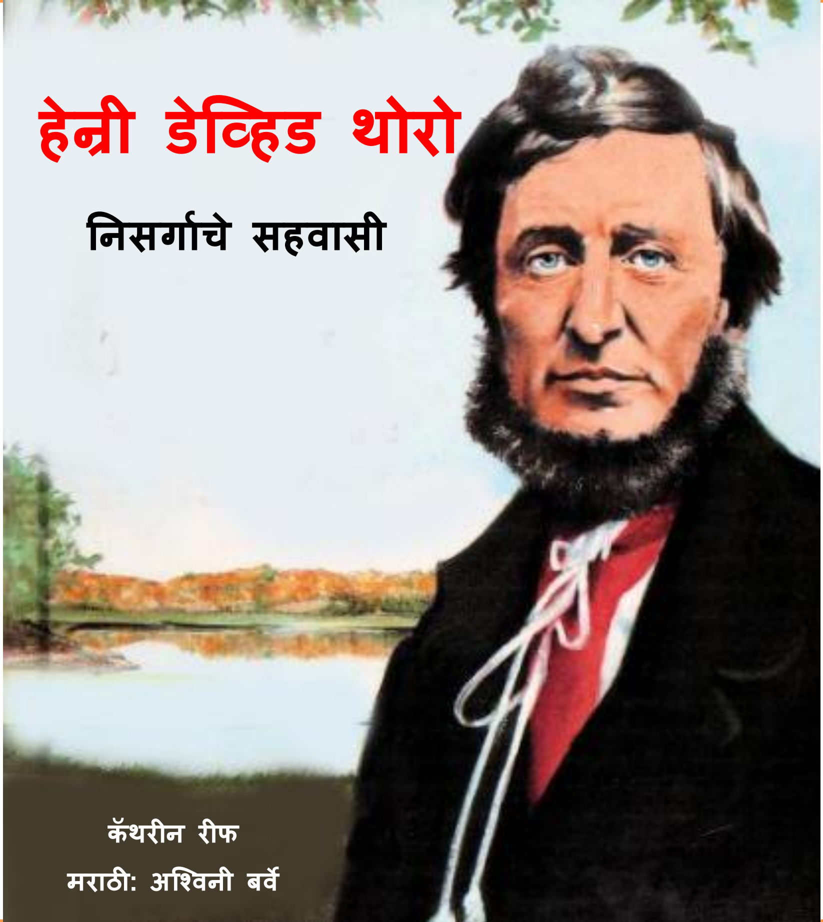
हेन्री डेव्हिड थोरो

निसर्गाचे सहवासी

कॅथरीन रीफ
मराठी: अश्विनी बर्वे

प्रकरण १: एक योग्य रोपवाटिका

अध्याय २ : मजेदार काठी

प्रकरण ३: निसर्गाचे अपत्य

प्रकरण ४: प्रशिक्षक थोरो

प्रकरण ५: हेच ते जीवन आहे

प्रकरण ६: एक जिज्ञासू प्रवासी

अध्याय ७: एका दूरच्या देशात

अध्याय ८: जीवनाचा नृत्य

निसर्गाशी कितीही संपर्क ठेवला तरी तो पुरेसा नसतो.

प्रकरण १: एक योग्य रोपवाटिका

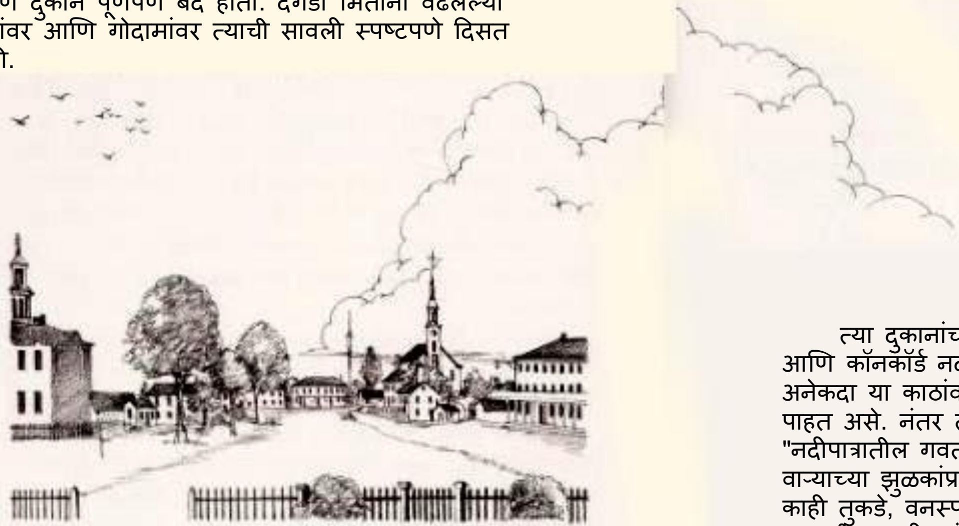
आपल्या गोंगाट करणाऱ्या कुटुंबापासून दूर,एक मुलगा बाल्कनीच्या खिडकीतून बाहेर पाहत होता. घरामागील अंगणातील पक्ष्यांच्या घरट्याभोवती काही पाकोळ्या आपली घरटी बांधण्यात व्यग्र होत्या आणि वेगाने घिरट्या घालत होत्या. वसंत ऋतू आला होता, आणि हे काळे-निळे पक्षी दक्षिण अमेरिकेत उन्हाळा घालवून काही दिवसांपूर्वीच मॅसॅच्युसेट्सला परतले होते.

आठवड्यातील इतर कोणत्याही दिवशी हा लहान मुलगा, हेन्री डेव्हिड थोरो या पाकोळ्यांप्रमाणे घराबाहेर मोकळेपणाने फिरला असता. पण रविवारी त्याला बाहेर खेळायला परवानगी नव्हती.

ते१८२० साल होते, आणि रविवार, म्हणजेच शब्बाथ दिवस, हा दिवस प्रार्थना आणि ध्यानाला समर्पित होता. तो खूप मेहनत करायचा. न्यू इंग्लंडमधील लोकांसाठी हा सुट्टीचा दिवस असतो. हा फावल्या वेळेचा आणि विश्रांतीचा काळ होता, यानंतर लोक आठवड्याच्या उर्वरित दिवसांच्या, त्यांच्या शेती, व्यवसाय किंवा घरगुती कामांकडे परत जात असत. मुलांनाही रविवारी शब्बाथ पाळावा लागत असे. त्यांना आपल्या पुस्तकांपासून आणि खेळण्यांपासून दूर राहावे लागत असे.

त्या दुपारी, हेन्री खिडकीतून बाहेर पाहत असताना, त्याला एक ससाणा उंच आकाशात घिरट्या घालताना दिसला. त्या मुलाचे तीक्ष्ण राखाडी डोळे उंच आकाशात झेपावणाऱ्या त्या ससाण्यावर खिळले होते. ती त्या ससाण्याच्या मागे धावू लागली. क्षणभरासाठी, हेन्री स्वतःला विसरला. त्याचे मन, त्या ससाण्याप्रमाणे, आकाशात उंच भरारी घेऊ लागले. मॅसॅच्युसेट्समधील कॉनकॉर्डच्या उंच इमारतींवरून गरुड उंच भरारी घेत होता. ते छतांवर घिरट्या घालत होते, जिथे सर्व बाजारपेठा आणि दुकाने पूर्णपणे बंद होती. दगडी भिंतींनी वेढलेल्या शेतांवर आणि गोदामांवर त्याची सावली स्पष्टपणे दिसत होती.

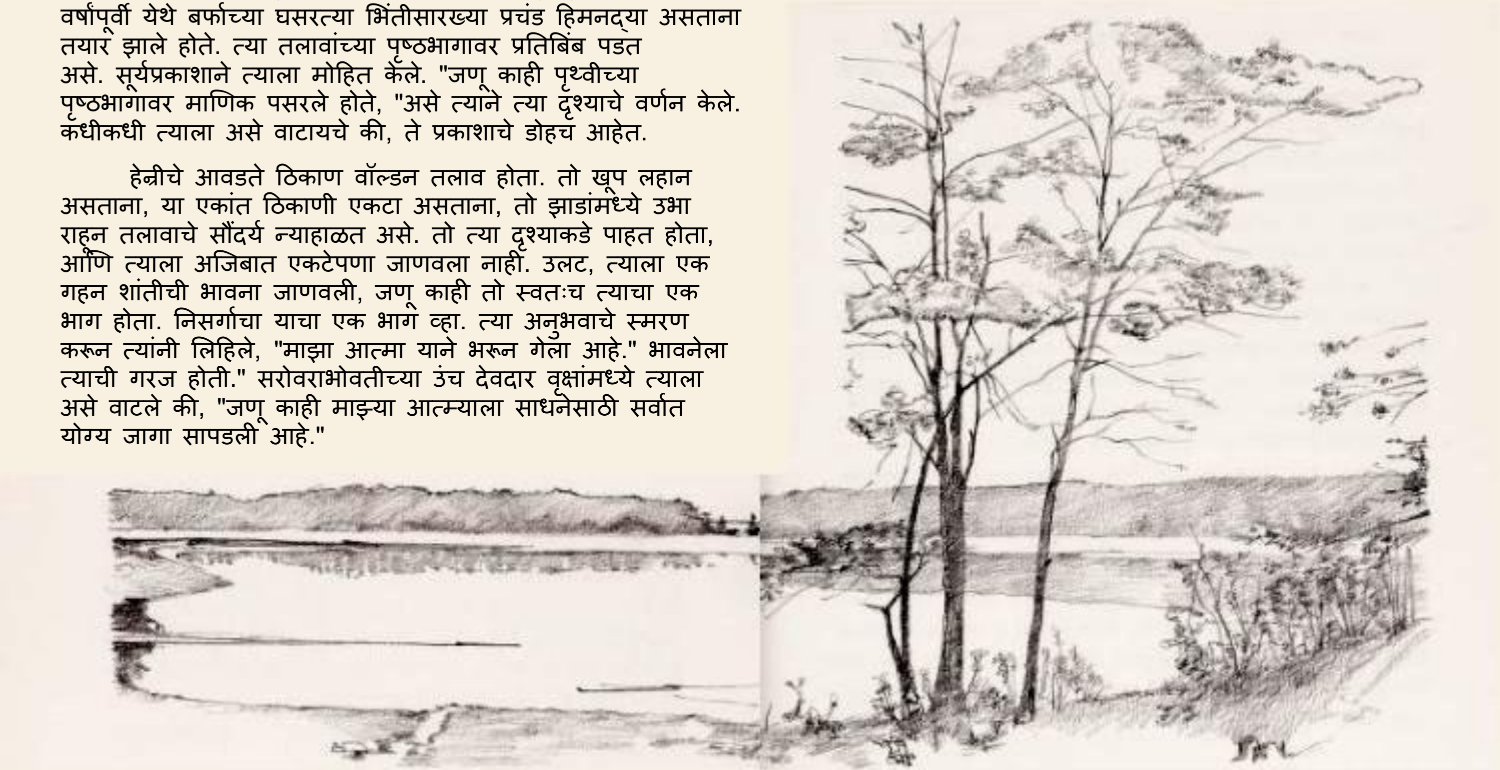

त्या दुकानांच्या आणि शेतांच्या पलीकडे मोकळे जंगल आणि कॉनकॉर्ड नदीचे हिरवेगार काठ पसरले होते. हेन्री अनेकदा या काठांवर उभा राहून संथपणे वाहणाऱ्या पाण्याकडे पाहत असे. नंतर त्याने त्याबद्दल असे लिहिले: "नदीपात्रातील गवत असे डोलत होते, जणू पाण्याच्या लाटा वाऱ्याच्या झुळकांप्रमाणे त्याला कुरवाळत होत्या." "सालीचे काही तुकडे, वनस्पतींच्या काही काड्या आणि कधीकधी झाडाची एखादी फांदी पाण्यात हळुवारपणे तरंगत होती, "जे पाहायला त्याला खूप आवडत असे.

कॉन्कॉर्ड शहराच्या जवळ अनेक तलावही होते, जे १०,००० वर्षांपूर्वी येथे बर्फाच्या घसरत्या भिंतीसारख्या प्रचंड हिमनद्या असताना तयार झाले होते. त्या तलावांच्या पृष्ठभागावर प्रतिबिंब पडत असे. सूर्यप्रकाशाने त्याला मोहित केले. "जणू काही पृथ्वीच्या पृष्ठभागावर माणिक पसरले होते, "असे त्याने त्या दृश्याचे वर्णन केले. कधीकधी त्याला असे वाटायचे की, ते प्रकाशाचे डोहच आहेत.

हेन्रीचे आवडते ठिकाण वॉल्डन तलाव होता. तो खूप लहान असताना, या एकांत ठिकाणी एकटा असताना, तो झाडांमध्ये उभा राहून तलावाचे सौंदर्य न्याहाळत असे. तो त्या दृश्याकडे पाहत होता, आणि त्याला अजिबात एकटेपणा जाणवला नाही. उलट, त्याला एक गहन शांतीची भावना जाणवली, जणू काही तो स्वतःच त्याचा एक भाग होता. निसर्गाचा याचा एक भाग व्हा. त्या अनुभवाचे स्मरण करून त्यांनी लिहिले, "माझा आत्मा याने भरून गेला आहे." भावनेला त्याची गरज होती." सरोवराभोवतीच्या उंच देवदार वृक्षांमध्ये त्याला असे वाटले की, "जणू काही माझ्या आत्म्याला साधनेसाठी सर्वात योग्य जागा सापडली आहे."

प्रौढ झाल्यावर, हेन्री वॉल्डन तलावावर परत आला आणि 4 जुलै १८४५ ते ६ सप्टेंबर १८४७ पर्यंत, दोन वर्षांपेक्षा जास्त काळ, तलावाच्या काठावर बांधलेल्या एका झोपडीत राहिला.

हेन्री थोरो, वॉल्डन तलावावर गेला तेव्हा, एक शांत आणि साधे जीवन जगावे, तपशिलांमध्ये न अडकलेले जीवन. अशी त्याची इच्छा होती की जेव्हा त्याचे आयुष्य संपेल, तेव्हाच त्याला जीवनाचा खरा अर्थ कळेल. वेळ दररोजच्या समस्या सोडवण्यात वाया जायला नको.

'वॉल्डन' या पुस्तकाने अनेक लोकांना त्यांच्या जीवनावर चिंतन करण्यास आणि त्यात परिवर्तन घडवण्यास मदत केली आहे. या पुस्तकाने लोकांना निसर्गाचे महत्त्व शिकवले आहे आणि त्याचे संवर्धन करण्याची प्रेरणा दिली आहे. कॉनकॉर्डच्या लेखकाने लोकांना स्पष्ट केले की निसर्गात आढळणारे बीम, धातू किंवा इतर साहित्य हे... त्याहूनही अधिक, त्यांनी नैसर्गिक जगाचेच मूल्य समजून घेतले पाहिजे. थोरो त्यांच्या मते, केवळ निसर्गाच्या सान्निध्यात गेल्यानेच मनःशांती लाभते आणि स्वतःला समजून घेण्याची प्रेरणा मिळते.

"निसर्गाचा कितीही उपभोग घेतला तरी तो पुरेसा होत नाही," असे तो म्हणाला. "फुलणाऱ्या आणि कोमेजणाऱ्या वृक्षांनी भरलेली जंगले, गडगडाट करणारे ढग, आठवडाभर टिकणारा पाऊस," हेन्री थोरो म्हणतात की स्वतःला आपल्या घरासारखेच जिव्हाळ्याचे बनवा. त्याला वाटत होते की शहरी जीवनाच्या धावपळीपासून दूर गेल्यावरच जीवनात काय महत्त्वाचे आणि चिरस्थायी आहे हे आपल्याला कळू शकते.

थोरो यांचा असा विश्वास होता की मानव हा निसर्गाचाच एक भाग आहे आणि त्याने वन्य प्राणी व वनस्पतींसोबत सलोख्याने जगले पाहिजे. त्यांनी इशारा दिला की जर लोकांनी खबरदारी घेतली नाही, तर ते नैसर्गिक संसाधने नष्ट करतील आणि ती पुन्हा मिळवणे अशक्य होईल. "नदी आणि तिचे धबधबे, कुरणे, तलाव, पर्वत, खडक, जंगले आणि झाडे किती सुंदर आहेत, "से थोरो म्हणाले. "त्याची उपयुक्तता पैशात मोजता येणार नाही," असे म्हटले.

थोरो यांच्या या शब्दांनी अनेक लोकांना निसर्ग आणि पर्यावरणाचे रक्षण करण्यास प्रेरित केले. त्यांनी अनेक लेखक आणि कलाकारांना प्रेरणा दिली. निसर्गाला आपला विषय म्हणून निवडणे प्रोत्साहित केले मग त्यांच्या निसर्गप्रेमाने इतरांनाही आकर्षित केले.

या सर्व लोकांचा असा विश्वास आहे की ते एका मौल्यवान गोष्टीचे रक्षण करण्यासाठी काम करत आहेत, जी एके काळी एकदा हरवल्यावर ते पुन्हा कधीच सापडत नाहीत. यांपैकी बहुतेक गोष्टींचे आकलन लोकांना पुस्तके वाचल्यामुळे झाले आहे.

जेव्हा मला शाळेत जावे लागत नव्हते, तेव्हा मला खूप आनंद झाला होता.

प्रकरण २: एक विचित्र गोष्ट काठी

जॉन आणि सिंथिया थोरो यांचे तिसरे अपत्य, डेव्हिड, याचा जन्म १२ जुलै १८१७ रोजी झाला. त्याच्या काकांच्या नावावरून त्याचे नाव डेव्हिड ठेवण्यात आले. तथापि, सर्वजण त्याला त्याच्या मधल्या नावाने, हेन्री, असेच हाक मारत असत. हेन्रीच्या मोठ्या बहिणीची आणि भावाची नावे हेलन आणि जॉन होती, आणि त्याला सोफिया नावाची एक लहान बहीणही होती.

नेहमीच भरपूर माणसं असलेल्या कुटुंबात तो वाढला. त्याचे कुटुंब रोजच्या समस्यांवर मोकळेपणाने चर्चा करत असे. जेवणाच्या वेळचे संभाषण बहुतेकदा धर्म किंवा राजकारणाभोवती फिरत असे.

आपले उत्पन्न वाढवण्यासाठी त्यांनी काही पाहुण्यांची व्यवस्था केली आणि त्यांनी भाडेकरूही ठेवले, त्यामुळे घरातील लोकांची संख्या वाढली. या पाहुण्यांपैकी एक हेन्रीचे काका, चार्ल्स डन्बर होते, जे त्याला खूप आवडत असत. हेन्रीला त्याचे काका चार्ल्स यांच्या काही विचित्र सवयी आवडत असत, जसे की रविवारी तळघरात वेळ घालवणे किंवा दाढी करणे. अचानक झोप घेणे. चार्ल्स काकांनी स्वतःसाठी हव्या असलेल्या गोष्टीच करण्याचा निश्चय केला होता.त्यांनी एक जीवनशैली निवडली होती, न्यू इंग्लंडचा बहुतेक भाग तो रहिवाशांपेक्षा खूप वेगळा होता. कामात त्यांना अजिबात रस नव्हता. त्यामुळे ते काही दिवस तिथेच राहायचे. मग निघून जायचे आणि काही काळाने पुन्हा परत यायचे. कॉनकॉर्डमध्ये काही आठवडे घालवल्यानंतर, ते कोणालाही न सांगता निघून जायचे, जसे की मेनच्या किनारपट्टीवर किंवा व्हरमाँटमधील शेतांमध्ये सहलीला जायचे.

सिंथिया घराची कामे सांभाळत असे. ती उत्साहाने, कष्टाने काम करायची आणि काटकसरीने आपल्या मोठ्या कुटुंबाचा सांभाळ करायची. घरात कमी सामना असले तरी ती तेही अगदी व्यवस्थित बनवायची." ती ते सर्वांना देत असे.

तथापि थोरो कुटुंब प्रत्येक पैशाचा हिशोब ठेवून काटकसरीने राहत असे, पण तरीही ते आपल्यापेक्षा कमी सुस्थितीत असलेल्यांना मदत करत असत. नाताळ आणि थँक्सगिव्हिंगच्या दिवशी, सिंथिया आणि जॉन आपल्या गरीब शेजाऱ्यांना अन्नदान करत असत. थोरो तो त्यांना नेहमी कुटुंबासोबत जेवायला बोलवायचा. सिंथियाची इतर वंचित लोकांविषयीची करुणा केवळ तिच्या कॉनकॉर्डमधील शेजाऱ्यांपुरती मर्यादित नव्हती. तिचा विश्वास होता की वंश किंवा राष्ट्रीयतेवर आधारित कोणताही भेदभाव अन्यायकारक आहे आणि सर्व माणसे समान आहेत. सिंथियाने गुलामगिरीच्या विरोधात अनेकदा जोरदार आणि ठामपणे आपली मते मांडली. तिने 'कॉनकॉर्ड विमेन्स अ‍ॅबोलिशनिस्ट असोसिएशन'ची स्थापनाही केली.

जॉन थोरो (ज्येष्ठ) अत्यंत समजूतदार, प्रामाणिक आणि प्रेमळ, तो लाकडी पेन्सिली बनवणारा माणूस होता, ज्यांचा वापर नुकताच सुरू झाला होता. आपले काम संपल्यावर तो अनेकदा पुस्तक वाचायला बसायचा. त्याला वाचायला किंवा संगीत ऐकायला आवडायचे. तो हेन्रीला त्याची आवडती पुस्तके वाचूनही दाखवायचा. त्याने त्याला बासरी वाजवायलाही शिकवले

दोघा पालकांनाही निसर्गात बाहेर राहायला आवडायचे आणि त्यांनी निसर्गाबद्दलची ही आवड आपल्या मुलांमध्येही रुजवली. अनेक झाडे आणि नद्यांच्या सान्निध्यामुळे कॉन्कॉर्डमध्ये हे काम खूप सोपे होते. संपूर्ण कुटुंब जंगलात फिरायला जायचे, तिथे शेकोटी पेटवायचे आणि स्वादिष्ट सूप बनवायचे. सिंथिया अनेकदा मुलांना पक्ष्यांचे गाणे ऐकायला बाहेर घेऊन जायची.

पण कॉनकॉर्डबद्दल निसर्गाव्यतिरिक्तही शिकण्यासारखे बरेच काही होते. केवळ दोन हजार लोकसंख्या असलेल्या या लहानशा गावाला अमेरिकेच्या इतिहासात एक गौरवशाली स्थान होते.

क्रांतीच्या युद्धाची पहिली लढाई इथेच झाली. असे म्हटले जाते की त्या लढाईतील तोफांचा पहिला आवाज जगभर ऐकू आला.

आजच्या शहराबद्दलही रहिवाशांना अभिमानाची भावना वाटत होती. जिल्ह्याचे उच्च न्यायालय कॉनकॉर्डमध्ये होते. बोस्टनला येणाऱ्या-जाणाऱ्या गाड्या येथे दररोज थांबत असत आणि प्रवासी येथील हॉटेल्समध्ये राहत व बाजारपेठांना भेट देत असत.कॉनकॉर्ड नदीवर ये-जा करणाऱ्या मोठ्या नौका पाहण्यात मुलांना मजा येत असे. नावाडी कधीकधी मुलांना जहाजावर आमंत्रित करत असत.

पण कॉनकॉर्डच्या मुलांचे शिक्षण ही जबाबदारी केवळ या खलाशांवरच नव्हती. शाळेत, मुलांनी प्रौढांप्रमाणे वागणे अपेक्षित होते, जसे की व्यवस्थित बसणे आणि दीर्घकाळ आपल्या शिक्षकांचे लक्षपूर्वक ऐकणे.

शहरातील सर्व सार्वजनिक शाळा वर्गांमध्ये मुले बाकांवर एकत्र बसली होती. हेन्री आणि इतरजण बायबलमधील आणि शेक्सपियरच्या नाटकातील लांबलचक उतारे पाठ करत होते. वर्गात लक्ष न देणाऱ्या मुला - मुलींना शिक्षक छडीने मारून शिक्षा करत असत

जेव्हा तो ११ वर्षांचा होता, हेन्री आणि त्याचे भाऊ जॉन कॉनकॉर्ड अकॅडमी या खाजगी शाळेत शिकत.. हेन्रीने आपले शिक्षण सुरू ठेवले. चांगली कामगिरी केली. निसर्गाबद्दलचे त्याचे सुरुवातीचे प्रेम. त्याने हे प्रेम ' ऋतू ' नावाच्या एका कलाकृतीत व्यक्त केले. या कलाकृतीत त्याने बदलत्या ऋतूंनुसार दिसणाऱ्या निसर्गातील दृश्यांचे आणि आवाजांचे वर्णन केले आहे.

हेन्रीने लिहिले की वसंत ऋतूत "नवीन गवत उगवल्याने पृथ्वी हिरवीगार होते. दक्षिणेकडील प्रदेशात गेलेले पक्षी परत येऊ लागतात आणि पहाटेच्या वेळी त्यांच्या मधुर किलबिलाटाने आपल्याला आनंदित करतात." या ओळींमध्ये हेन्रीने उन्हाळ्याचे वर्णन "वर्षातील सर्वात सुंदर काळ" असे केले आहे, जेव्हा झाडे आणि वनस्पती फुले व पानांनी बहरलेली असतात आणि त्यांच्यावरील फळे पिकू लागतात.

जेव्हा शरद ऋतू येतो, तेव्हा शेतकरी थंडीच्या हवामानाची तयारी करू लागतात आणि बाजारपेठा फळांनी भरून जातात. पक्षी उबदार देशांमध्ये उडून जातात. कारण त्यांनाही माहीत आहे की हिवाळा येणार आहे. आणि हिवाळ्यात काहीही दिसत नाही.

सकाळच्या वेळी आपल्या किलबिलाटाने मनाला आनंदित करणारे पक्षी आता दिसत नाहीत. आता फक्त बर्फाचे कण सरपटतात. वाहनांच्या फक्त घंटांचा आवाज ऐकू येतो.

निसर्गात होणारे बदल पाहणे आणि समजून घेणे. त्याला जंगलात आणि कुरणांमध्ये एकटे वेळ घालवायला, गोठलेल्या तलावांवर स्केटिंग करायला किंवा रेड इंडियन लोकांचे बाण आणि इतर अवजारे पाहायला आवडत असे. प्रौढ झाल्यावर त्याने लिहिले, " मला आठवतं, जेव्हा शाळेत जाण्याऐवजी रात्रीच्या जेवणासाठी फळे गोळा करायला जवळच्या टेकडीवर एकट्याने जावे लागायचे, तेव्हा मला किती आनंद व्हायचा." मला कंद आणायला सांगितले होते.

जसजसा तो मोठा होत गेला, तसतसे हेन्रीच्या लक्षात आले की शाळेतील मित्रांसोबत खेळण्यापेक्षा त्याला निसर्गात रमणे अधिक मनोरंजक वाटते. तो सहजपणे नवीन मित्र बनवत नसे, तर त्याचा भाऊ जॉन मात्र सहजपणे मित्र बनवत असे. त्याचा स्वभाव नेहमीच खूप गंभीर असल्यामुळे इतर मुलांनी त्याला 'जज-सर' असे टोपणनाव दिले होते. ते त्याला विचित्र समजत असत. ते त्याला विचित्र काठी असेही म्हणत असत.

तरीही तरुण हेन्री ऑफ कॉनकॉर्डला त्याच्या निसर्गप्रेमाचे कौतुक वाटत असे. हेन्रीला पाण्याशी किंवा चिखलाशी संपर्क येण्याची अजिबात भीती वाटत नव्हती, या गोष्टीचे त्यांना कौतुक वाटले.

हेन्री त्याच्या हाताने काम करण्याच्या आवडीसाठीही ओळखला जात असे आणि तो त्यात कुशलही होता. त्याला लाकडावर कोरीवकाम करायला खूप आवडत असे. किंवा त्याला बांबूपासून शिट्ट्या, प्राण्यांच्या आकृत्या किंवा इतर तत्सम वस्तू कोरण्याची आवड होती. तो हातोडी आणि खिळे वापरण्यात इतका पारंगत होता की, तो मोठा झाल्यावर एक चांगला व्यावसायिक होईल असे त्याच्या घरच्यांना वाटले. तो सुतार होईल.

१८३३ च्या उन्हाळ्यात, जेव्हा तो १६ वर्षांचा होता, तेव्हा हेन्रीने "रोव्हर" नावाची एक लहान बोट बांधली. शांत दुपारी तो या बोटीत एकटाच पडून राहायचा. वॉल्डन तलावात तरंगताना आणि निळे आकाश कॉन्कॉर्डमधील त्याच्या शेजाऱ्यांनी त्याला असे पाहिले असते तर कदाचित 'आळशी हेन्री' म्हटले असते.

पण विचारात गढलेल्या हेन्रीला आपला वेळ वाया जात आहे असे वाटत नाही. तो लोकांबद्दल विचार करत असतो. तो त्याच्या आधी सरोवराकाठी आलेल्या मूळ अमेरिकन लोकांबद्दल आणि वसाहतवाल्यांबद्दल विचार करत राहिला, ज्यांनी ते सरोवर मूळ स्वरूपात आणि स्वच्छ ठेवले होते. त्याला वाटले की, शेकडो वर्षांपासून, "लोकांनी त्याचे पाणी प्यायले असेल, त्याच्या सौंदर्याची प्रशंसा केली असेल आणि मग ते पुढे निघून गेले असतील, पण त्याचे पाणी मात्र तसेच राहिले. " खूप सुंदर आणि ते तेजस्वी आहे.

मी शिक्षण घेत आहे मी हा एक सुखद अनुभव बनवीन.

प्रकरण ३: निसर्गाचे स्वतःचे बाळ

सिंथिया थोरोला हेन्रीने भविष्यात सुतार झालेले आवडणार नव्हते.तिने आपल्या मुलासाठी वेगळ्याच योजना आखल्या होत्या ; तिला त्याला महाविद्यालयात पाठवायचे होते. म्हणून, ३० ऑगस्ट १८३३ रोजी, हेन्री घरापासून १५ मैल दूर असलेल्या केंब्रिज, मॅसॅच्युसेट्ससाठी निघाला. तो तिथे गेला आणि त्याने हार्वर्ड विद्यापीठात प्रवेश घेतला.

हार्वर्डमध्ये २५० विद्यार्थी होते जे आठवड्यातून सहा दिवस अभ्यासात व्यस्त होते. पहाटेच्या कडाक्याच्या थंडीत कठोर परिश्रम करणे कॉलेजच्या चर्चमधील प्रार्थनेनंतर, ते लॅटिन,ग्रीक, गणित, फ्रेंच इत्यादी विषयांचा अभ्यास करत.

हेन्रीने हार्वर्डमधील इतर विद्यार्थ्यांशी फारशी मैत्री केली नाही. काहीजण म्हणायचे की तो पूर्णपणे उदासीन होता, जणू त्याला इतरांची काहीच पर्वा नव्हती. खरे तर, हेन्रीला त्याच्या एकांतातच आराम वाटत असे. तो चार्ल्स नदीच्या काठाने फिरायचा किंवा जवळच्या शेतांमध्ये जायचा. एका वर्गमित्राने त्याला 'निसर्गाचे बाळ' म्हटले.

हेन्री लवकरच हार्वर्ड विद्यापीठाच्या ग्रंथालयाकडे आकर्षित झाला, जिथे ५०,००० हून अधिक पुस्तके होती. एका गंभीर विद्यार्थ्याप्रमाणे हेन्री तिथे तासन्तास घालवत असे. तो तिथेच थांबायचा आणि त्याला जे आवडायचे ते आपल्या वहीत लिहून घ्यायचा.

त्याचे आवडते पुस्तक 'सिटिझन्स ऑफ कॉनकॉर्ड' होते. राल्फ वाल्डो इमर्सन यांची "निसर्ग" ही कविता. ते छोटे पुस्तक निसर्गाबद्दलच्या हेन्रीच्या स्वतःच्या भावना व्यक्त करत आहे असे वाटले.

इमर्सनने लिहिले आहे की माणसाच्या मनावर सर्वप्रथम निसर्गाचा प्रभाव पडतो, जो ते सर्वात अर्थपूर्णही आहे. "त्याला सुरुवातही नाही आणि शेवटही नाही, " असे इमर्सनने निसर्गाबद्दल लिहिले आहे. झाडे, वनस्पती, प्राणी आणि पक्षी यांनी नटलेल्या निसर्गाचे वर्णन त्यांनी "ईश्वराची निर्मिती " असे केले आहे. एमर्सनचा असा विश्वास होता की निसर्गाचे अनुसरण करणे लोकांना अधिक आध्यात्मिक जीवनाकडे नेऊ शकते आहे.

निसर्गात, लोक दैनंदिन जीवनातील त्रासांपासून दूर जाऊ शकतात आणि जगाकडे एका नवीन दृष्टिकोनातून पाहू शकतात. इमर्सन म्हणाले की निसर्गात वेळ घालवणे तेच लोक रोजच्या धावपळीतून आणि चिंतांमधून मुक्त झाल्यावर, तुम्ही या जगाच्या सौंदर्याची कदर करू शकाल. सकाळच्या सूर्यकिरणांचा, मुलांच्या हास्याचा किंवा उन्हाळ्यातील पावसाचा — या सर्व साध्या गोष्टी. त्याला विचित्र वाटणाऱ्या गोष्टींमध्येही सौंदर्य प्रकट होईल. त्यांना ‘सामान्य गोष्टींमधील आश्चर्य’ दिसेल.

मग परिस्थिती अशी झाली की असे वाटू लागले की कदाचित हेन्री थोरो त्याला आपले शिक्षण पूर्ण करण्यापूर्वीच हार्वर्ड सोडावे लागले. १८३६ च्या वसंत ऋतूमध्ये तो आजारी पडला आणि त्याला अनेक महिने घरीच राहावे लागले. हेन्रीला कोणता आजार झाला होता हे इतिहासकारांना माहीत नाही, पण तो क्षयरोग असावा असा त्यांना संशय आहे. फुफ्फुसांवर परिणाम करणारा हा संसर्गजन्य रोग अठराव्या शतकात सामान्य होता. तो पसरला आणि त्याने अनेकांचे प्राण घेतले.

हेन्रीच्या कुटुंबातील काही सदस्यांनी त्याला शिक्षण सोडून देण्याचा आग्रह केला. त्यांनी त्याला सावध केले की अभ्यासाच्या कारणामुळे त्याची प्रकृती खालावत आहे. पण हेन्री हार्वर्डला परत जाऊन आपले शिक्षण सुरू ठेवण्यास दृढनिश्चयी होता. कॉनकॉर्डमध्ये उन्हाळा घालवल्यानंतर, जेव्हा त्याच्या प्रकृतीत काहीशी सुधारणा झाली, तेव्हा तो शरद ऋतूमध्ये हार्वर्डला परतला.
परीक्षेतील त्याच्या उत्कृष्ट कामगिरीमुळे, त्याला १८३७ मध्ये त्याच्या वर्गाच्या पदवीदान समारंभात मंचावर बोलण्यासाठी आमंत्रित करण्यात आले. त्याच्या व्याख्यानातून हे स्पष्ट झाले की, त्याची मते बहुतेक न्यू इंग्लंडवासीयांपेक्षा बरीच वेगळी होती. हेन्री म्हणाला, "या अद्भुत जगात, त्याची उपयुक्तता नव्हे, तर त्याचे सौंदर्य ही सर्वात महत्त्वाची गोष्ट आहे. निसर्गाचा उपयोग करण्यापेक्षा त्याच्या सौंदर्याची प्रशंसा करणे आणि त्याचा आनंद घेणे हे अधिक महत्वाचे आहे."

लोकांनी आठवड्यातून सहा दिवस काम करून फक्त एक दिवस विश्रांतीसाठी ठेवणे हेन्रीला योग्य वाटत नव्हते. त्याऐवजी, हेन्रीने सुचवले, "ही पद्धत उलट केली पाहिजे. केवळ सातव्या दिवशीच माणसाने उदरनिर्वाहासाठी कठोर परिश्रम करावेत आणि इतर सहा दिवस शब्बाथ, म्हणजेच सुट्ट्या असाव्यात."

हेन्रीने आपल्या वर्गमित्रांना त्यांच्या सद्सद्विवेकबुद्धीशी प्रामाणिक राहून स्वतंत्र जीवन जगण्याचा आग्रह केला. त्याने संपत्तीच्या हव्यासाला विरोध केला. त्याला भीती होती की, लोक त्यांच्या लोभ आणि स्वार्थापोटी नैसर्गिक संसाधने नष्ट करतील. त्याने विद्यार्थ्यांना संपत्तीच्या मागे न लागण्याचा आग्रह केला, जेणेकरून "पृथ्वी सदाहरित राहील आणि हवा पूर्वीप्रमाणेच शुद्ध राहील."

स्वतःचे शिक्षण संपल्यावर हेन्री आनंदाने कॉनकॉर्डला परतला. त्याला वाटले की त्याने... आठवड्यातले सहा दिवस त्याला निसर्गात घालवता यावे, पण त्याला उदरनिर्वाहही करावा लागत होता. तो कॉनकॉर्डमधील सेंट्रल स्कूलमध्ये शिक्षक झाला, जिथे एकाच तासिकेत ९० विद्यार्थी कोंबले जात असत.

शिकवायला सुरुवात करून फक्त दोन आठवडेच झाले होते, तेव्हा शाळेच्या नियामक मंडळाचा एक सदस्य त्याचे शिकवणे तपासण्यासाठी आला. त्याने असा आग्रह धरला की गैरवर्तन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मारले पाहिजे. यामुळे हेन्रीला राग आला. तो इतका अस्वस्थ आणि संतप्त झाला की त्याने विनाकारण पाच-सहा विद्यार्थ्यांना मारले. त्यानंतर त्याने नोकरी सोडली.

त्यांनी लिहिले, "मी शिक्षक आणि विद्यार्थी दोघांसाठीही शिकवण्याचा अनुभव सुखद बनवीन. आपण शिक्षकांनी आपल्या विद्यार्थ्यांसोबत शिकणारे बनले पाहिजे." हेन्री यांचा विश्वास होता की, जो आपल्या विद्यार्थ्यांकडून काहीतरी शिकतो, तोच सर्वोत्तम शिक्षक असतो.

बहुतेक लोक हेन्रीच्या शिक्षणाबद्दलच्या विचारांशी असहमत होते. ते म्हणायचे, " हेन्री निव्वळ विचित्र आहे." कदाचित जेव्हा त्याने त्याचे नाव डेव्हिड हेन्रीवरून बदलून हेन्री डेव्हिड ठेवले, तेव्हाही लोकांना ते विचित्र वाटले असावे. कॉनकॉर्डच्या लोकांचा असा विश्वास होता की नावे देवाने दिलेली असतात आणि ती बदलणे योग्य नाही. आता त्याने डेव्हिड हेन्रीवरून हेन्री डेव्हिड नाव बदलल्यामुळे, तो खरोखरच विचित्र आहे असे लोकांना वाटू लागले. जेव्हा त्याला इतरत्र शिकवण्याची नोकरी मिळाली नाही, तेव्हा हेन्रीने त्याच्या वडिलांच्या पेन्सिल कारखान्यात काम करण्यास सुरुवात केली. त्या काळात, अमेरिकेत बनवलेल्या पेन्सिलमधील शिसं सहज तुटत असे. हेन्रीने आपल्या देशात तयार होणाऱ्या पेन्सिलमध्ये सुधारणा करण्याचे ठरवले.

त्याला पेन्सिलबद्दल जे काही सापडले ते सर्व त्याने वाचले. त्याचा अभ्यास केला.

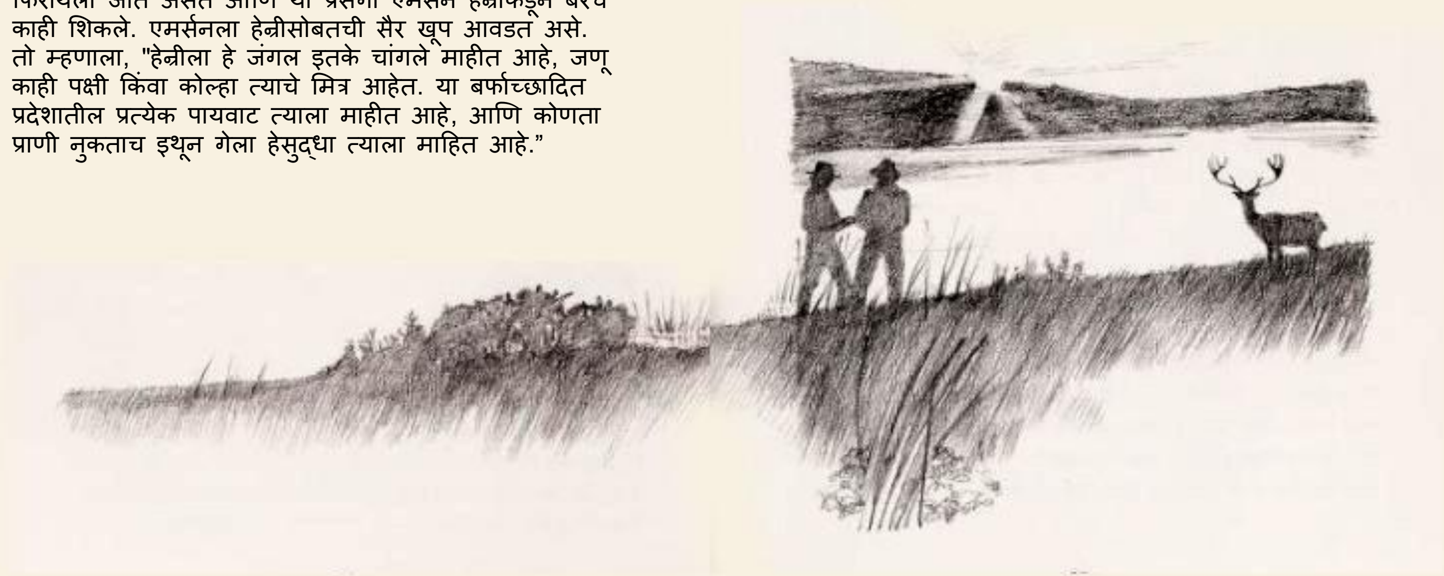
त्याला असे आढळून आले की जर्मन पेन्सिल उत्पादक पेन्सिल भरण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या ग्राफाइटमध्ये एका खास प्रकारची चिकणमाती मिसळत असत, ज्यामुळे त्या सहज तुटत नसत. त्यानंतर त्याला असे आढळून आले की अशी माती कुठे विकली जाते? त्याने शिशाला अधिक बारीक दळणारे एक यंत्रही शोधून काढले. यामुळे पेन्सिली अधिक मजबूत झाल्या.

या सर्व सुधारणां नंतर त्यांच्या कुटुंबाचा व्यवसायातील नफा लक्षणीय वाढला, पण पेन्सिल कारखान्यात काम करतांना हेन्रीची तब्येत बिघडली. तो शिक्षकाची नोकरी शोधायला मेनलाही गेला, पण त्याला यश आले नाही.

मग कॉनकॉर्डमध्ये, हेन्रीने 'नेचर' या पुस्तकाचे लेखक इमर्सन यांच्यासोबत वेळ घालवायला सुरुवात केली. इमर्सन यांनी त्याला आपल्या ग्रंथालयातून वाचायला पुस्तके दिली आणि कॉनकॉर्डमधील इतर लेखक व तत्त्वज्ञांशी त्याची ओळख करून दिली. कॉनकॉर्ड हे अनेक लेखक आणि विचारवंतांचे निवासस्थान होते, जे अनेकदा इमर्सन यांच्या घरी एकत्र जमत असत.

एमर्सन आणि हेन्री अनेकदा वॉल्डन तलावाजवळ फिरायला जात असत आणि या प्रसंगी एमर्सन हेन्रीकडून बरेच काही शिकले. एमर्सनला हेन्रीसोबतची सैर खूप आवडत असे. तो म्हणाला, "हेन्रीला हे जंगल इतके चांगले माहीत आहे, जणू काही पक्षी किंवा कोल्हा त्याचे मित्र आहेत. या बर्फाच्छादित प्रदेशातील प्रत्येक पायवाट त्याला माहीत आहे, आणि कोणता प्राणी नुकताच इथून गेला हेसुद्धा त्याला माहित आहे.”

एमर्सनच्या घरी जमलेल्या लेखकांना ट्रान्सेंडेंटलिस्ट म्हटले जात असे. त्यांनी शिक्षणाचे समर्थन केले. तो एका नवीन विचारप्रणालीवर विश्वास ठेवत होता. त्याचा असा विश्वास होता की, माणसे एका विशिष्ट प्रकारच्या ज्ञानासह जन्माला येतात. त्याचा असा विश्वास होता की, प्रत्येक व्यक्तीला चांगुलपणा आणि सत्याचे एक अद्‌वितीय ज्ञान असले पाहिजे. एक उपजत जाणीव असावी.

अतींद्रियवादी या श्रद्‌धेनुसार, सर्व लोकांमध्ये सद्सद्‌विवेकबुद्‌धी असते आणि तिचा आवाज त्यांना या ज्ञानाचे मार्गदर्शन करतो. त्यांनी असा युक्तिवाद केला की मुलांना हा अंतरिक आवाज अधिक सहजपणे ऐकू येतो. त्यांचा असा विश्वास होता की जे लोक साधे आणि नैसर्गिक जीवन जगतात, त्यांनाही हा आवाज ऐकू येऊ शकतो.

पण जसजसे लोक मोठे होतात आणि त्यांचे आयुष्य अधिक व्यस्त होते, तसतसा त्यांचा या अंतरात्म्याचा आवाजाशी असलेला संपर्क तुटतो. या अतिंद्रियवाद्‌यांनी प्रौढांना हा अंतरात्म्याचा आवाज पुन्हा ऐकण्याचा आग्रह केला. त्यांच्या मते, यावर एक उपाय म्हणजे दैनंदिन जीवनातील चिंता आणि काळजीपासून दूर, निसर्गात अधिक वेळ घालवणे.

ट्रान्सेंडेंटलिस्ट लोक एक डायरी बाळगत असत, ज्यात ते त्यांचे विचार लिहून ठेवत. जेव्हा तो विचार करू लागला की त्याने आपल्या डायरीत काय लिहावे, त्याला आतून एक आवाज ऐकू यायचा, जो त्याला लिहायला सांगायचा. डायरी लिहिणे हे त्यांच्यासाठी स्वतःला जाणून घेण्याचे, तो खरोखर कोण आहे आणि त्याच्या आयुष्याचा उद्‌देश काय आहे हे शोधण्याचे एक साधन होते. तो कधीकधी आपल्या पुस्तकांमध्ये आणि लेखांमध्ये आपल्या डायरीतील उतारे समाविष्ट करायचा.

हेन्रीने ठरवले की तोही लेखक होईल आणि त्याने आपली रोजनिशी लिहायला सुरुवात केली. २२ ऑक्टोबर, १८३७ रोजी, वयाच्या विसाव्या वर्षी, हेन्री डेव्हिड थोरोने एक नवीन वही उघडली, आणि त्यात हे शब्द लिहिले: "आज मी रोजनिशी लिहायला सुरुवात करत आहे."

प्रकरण ४: प्रशिक्षक थोरो

१५ सप्टेंबर १८३८ रोजी थोरोने स्थानिक वृत्तपत्रात नवीन शाळा सुरू होणार असल्याची बातमी प्रसिद्ध केली.. मर्यादित संख्येने विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जाईल असे जाहीर करण्यात आले. शाळेचे उद्घाटन करणारे नवीन शिक्षक 'प्रशिक्षक हेन्री डेव्हिड' होते."

जरी थोरो त्याला लेखक व्हायचे होते, पण त्याचे लेख आणि पुस्तके इतक्या लवकर विकली जातील अशी त्याला अपेक्षा नव्हती. उत्तम लेखन शिकण्यासाठी वेळ आणि मेहनत दोन्ही लागणार होते, आणि त्यादरम्यान, थोरो पैसे कमवण्याच्या मार्गाची गरज होती. म्हणून त्याने स्वतःची शाळा उघडण्याचा निर्णय घेतला. हेन्री के. ब्रदर जॉन यांनीही तिथे शिकवायला सुरुवात केली.

अपेक्षेप्रमाणे, थोरोची ही शाळा १९व्या शतकातील इतर शाळांसारखी नव्हती. बहुतेक शाळांमध्ये, दुपारच्या जेवणाची सुट्टी वगळता मुले शाळेत उपस्थित राहत असत. बाकी सर्व वेळ ते बसूनच राहत असत. पण हेन्री आणि जॉन मुलांना दर आठवड्याला जंगलात सहलीला घेऊन जात, जिथे ते प्राणी आणि वनस्पतींचे निरीक्षण करत. ते त्यांना जवळच्या नद्यांमध्ये किंवा कॉनकॉर्डच्या तलावांपैकी एका तलावावर नौकाविहारासाठीही घेऊन जात.

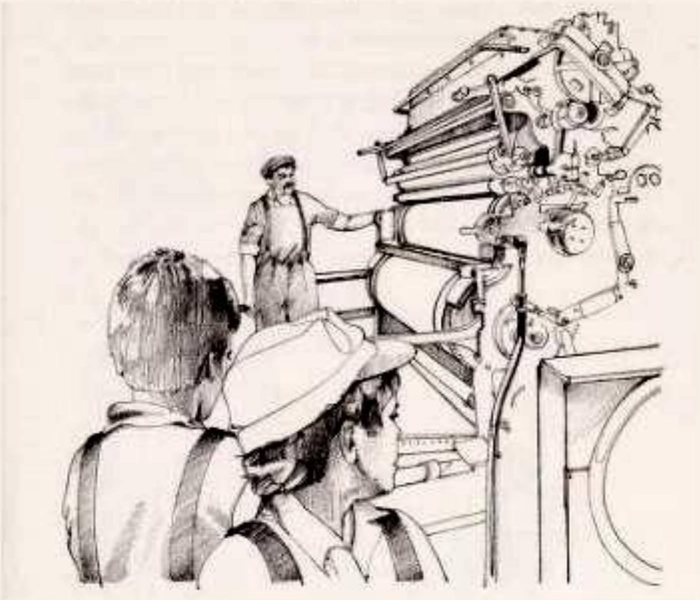

जंगलातील त्यांच्या सहलींदरम्यान, हेन्री त्यांना निसर्गाबद्दल सांगायचा. त्याच्या शब्दांनी उत्साहित झालेली लहान मुले हेन्रीचा हात पकडण्यासाठी धावत जात असत. मुले म्हणतात, "या जंगलांमध्ये शंभर वर्षांतून एकदा जरी काही घडले, तरी हेन्री त्यावेळी तिथे असतो आणि त्याला त्या घटनेचा तपशील माहीत असतो." त्याच्याकडे संपूर्ण माहिती आहे." ते हेन्रीला "प्रशिक्षक हेन्री" म्हणत, कारण तो सैनिकाप्रमाणे ताठ पाठीने उभा राहत असे. सर्वसामान्य भाषेत सैनिकांना प्रशिक्षक असेही म्हटले जात असे.

हेन्री थोरो त्याने आपल्या विद्यार्थ्यांना अशा ठिकाणी नेले, जिथे एके काळी रेड इंडियन लोकांची गावे आणि छावण्या होत्या. न्यू इंग्लंडच्या या मूळ रहिवाशांची एके काळी वस्ती असलेली ही ठिकाणे आता गवताने आच्छादलेली होती. थोरो हळुवारपणे फावडे घेऊन माती कशी खोदावी हे माहित होते. ते काढावे लागेल, आणि ते तांबड्या केसांचे लोक च्या प्राचीन दगडांपासून बनवलेले त्यांना चुलीचे अवशेष सापडले असते, कारण त्यामुळे या वारशाला हानी पोहोचली असती. वितरित करू इच्छित नाही त्याने त्यांना काळजीपूर्वक जमिनीत पुरले.

थोरो विद्यार्थ्यांना सांगत, रेड इंडियन त्या ठिकाणी का स्थायिक झाले?ते मुलांना धबधबा शोधायला सांगे, त्यांना पिण्याचे पाणी कुठून मिळत असेल, किंवा कठीण हिवाळ्यात त्यांना आश्रय देणारे डोंगर आणि गुहा. मुलांना रेड इंडियन्सच्या जीवनशैलीबद्दलही शिकवले गेले. रेड इंडियन्स निसर्गातून फक्त त्यांना आवश्यक असलेल्या गोष्टीच घेत असत. ते स्वतःला निसर्गाचाच एक भाग मानत, त्याचा नाश करणारे किंवा त्यावर विजय मिळवणारे नव्हे. त्याचा तसा कोणताही हेतू नव्हता.

थोरो कॅलिफोर्निया विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षणाचे एक प्रमुख साधन म्हणजे गोष्टी कशा केल्या जातात हे पाहणे आणि त्या स्वतः करून पाहणे हे होते. ते वृत्तपत्रांच्या कार्यालयांना भेट देऊन वृत्तपत्र कसे छापले जाते हे पाहत असत. ते बंदूक बनवणाऱ्या कारागिरांना भेट देऊन बंदुका कशा बनवल्या जातात याचे निरीक्षण करत असत. ते सर्वेक्षण करत, किंवा तसेच जमीन मोजण्याचे काम शिकत.

या शाळेत मारहाण करण्यास सक्त मनाई होती. त्याऐवजी, प्रत्येक मुलाला चांगले वागण्याचे वचन द्यावे लागत असे. तो ते करायचा आणि लक्षपूर्वक अभ्यास करायचा. "जर तू इथे फक्त खेळायला, नुसता बसून राहायला किंवा इतरांना अभ्यास करताना बघायला आला असशील, तर आम्हाला तुझी गरज नाही," असे ते दोन भाऊ म्हणायचे. पण त्यांना शिक्षा करण्याची काही गरज नव्हती. त्याचे वागणे चांगले होते आणि अभ्यासातील त्याची कामगिरीही चांगली होती.

जेव्हा उन्हाळ्याच्या सुट्ट्या लागल्या, तेव्हा हेन्री आणि जॉनने एक नवीन बोट विकत घेतली. त्यांनी त्याचे नाव मस्केटाक्विड ठेवले, जो रेड इंडियन भाषेत कॉनकॉर्ड नदीसाठी वापरला जाणारा शब्द आहे. त्याने आपल्या बोटीत शिधासामग्री आणि स्वयंपाकाची भांडी भरली आणि एका नवीन साहसाला सुरुवात केली. दोन आठवडे त्याने न्यू हॅम्पशायरच्या दुर्गम भागांचा शोध घेत कॉनकॉर्ड आणि मेरिमॅक नद्यांच्या काठाने प्रवास केला.

त्या काळात लोक तिथे नुकतेच स्थायिक झाले होते. हेन्रीने पाहिले की जंगलांच्या मधोमध काही नवीन शहरे उभी राहिली होती, "जणू काही कोल्ह्यांनी स्वतःसाठी वाळूचे किल्ले बांधले होते." या शहरांच्या सभोवतालच्या पाइन आणि पॉपलरच्या घनदाट जंगलांनी तो खूप प्रभावित झाला. "आपले जीवन किती सुंदर झाले आहे," तो म्हणाला. नैसर्गिक पार्श्वभूमीची मोठी गरज आहे, जिथे "पाइनची झाडे बहरून येवोत आणि पक्षी किलबिलाट करोत," असे त्याने लिहिले.

हेन्री आणि जॉन पुन्हा कधीही एकत्र मोहिमेवर गेले नाहीत. १८४० साली जॉन आजारी पडला. जसजसा वेळ गेला, तसतसा तो बरा होण्याऐवजी अधिकच कृश आणि अशक्त होत गेला. त्याला क्षयरोग होता, तो आजारी पडला आणि शाळेत शिकवण्याची त्याची शक्ती गेली. हेन्री एकटा शाळा चालवू शकत नव्हता. त्याला ते नको होते, म्हणून त्याने मार्च १८४१ मध्ये कॉनकॉर्ड अकादमी बंद केली.

आता थोरोपुढे उदरनिर्वाह करण्याची जुनी समस्या पुन्हा उभी राहिली. त्याच्या काही कविता प्रकाशित झाल्या, पण आतापर्यंत त्याला त्याच्या लेखनातून कोणतेही उत्पन्न मिळाले नाही.

म्हणून तो पुन्हा किरकोळ कामे करू लागला, त्यापैकी काही त्याला आवडत नव्हती. एकदा त्याने ७५ सेंटसाठी डुकरांचा वाडा साफ केला. अत्यंत निराश होऊन त्याने आपल्या डायरीत लिहिले, "मी आता टेकडीच्या दक्षिण उतारावर एक झोपडी बांधीन आणि देवाची जी काही इच्छा असेल ती स्वीकारीन."

पण तो कुटीर बांधण्यापूर्वीच, इमर्सनने त्याला त्याचे जुने आणि त्याला त्या प्रशस्त घरात राहण्यासाठी आमंत्रित करण्यात आले होते. कदाचित इमर्सन घरातील छोटी-मोठी कामे आणि दुरुस्तीची कामे करू शकत असावा. तो थोरो इतका कुशल नव्हता. लवकरच त्या दोघांमध्ये एक करार झाला. थोरो दररोज काही तास आपल्या कुशल हातांनी इमर्सनच्या घराची देखभाल करत असे. त्या बदल्यात, इमर्सनने त्याला एक घरकाम करणारी बाई दिली. ग्रंथालयात बसून लेखनाचे काम करण्यास परवानगी देण्यात आली.

थोरो इमर्सनच्या घरातील एका लहान खोलीत राहायला गेला. लवकरच त्याने घर सांभाळण्याची आपली क्षमता सिद्ध केली. तो बागेत काम करायचा आणि तो चिमण्यासुद्धा साफ करायचा. त्याने श्रीमती एमर्सन यांच्यासाठी कपडे धुण्याच्या खोलीचीसुद्धा व्यवस्था केली. एक कपाटही बनवले.

पण इमर्सनसाठी थोरो कौटुंबिक जीवनाचे महत्त्व केवळ घर सांभाळण्यापुरते मर्यादित नव्हते. जेव्हा इमर्सन व्याख्यान देण्यासाठी इतर शहरांमध्ये प्रवास करायचे, तेव्हा त्यांच्या पाठीशी कुटुंब असल्याचा त्यांना समाधान लाभत असे. थोरो त्याची काळजी घेण्यासाठी आहे.

थोरोने एमर्सन कुटुंबातील वाल्डो, एलेन, इडिथ आणि एडवर्ड या मुलांशी घनिष्ठ नाते निर्माण केले. त्याला त्यांची सोबत आवडायची आणि तेही लवकरच त्याच्याशी एकरूप झाले. एडवर्ड एमर्सन एकदा म्हणाले होते: "आम्हा मुलांना यापेक्षा चांगला मोठा भाऊ मिळूच शकला नसता. तो लवकरच आमचा सोबती, आमच्या प्रवासातील मार्गदर्शक बनला." मार्गदर्शक, आणि नंतर आमचे कॅम्पिंग सहलींचे आयोजन करणारा सल्लागार झाला.

संध्याकाळच्या वेळी कधीकधी, सर्व मुले हेन्रीकडे धावत जात, त्याचा हात धरून त्याला शेकोटीजवळ घेऊन जात. मग हेन्री त्यांना गोष्टी सांगायचा, कधी त्याच्या लहानपणीच्या साहसी कथा, तर बहुतेक वेळा त्याने त्या दिवशी पाहिलेल्या

जानेवारी १८४२ मध्ये एके दिवशी, थोरो अचानक इमर्सनचे घर सोडून गेला. त्याचा भाऊ खूप आजारी होता. जॉनला टिटॅनस नावाचा एक गंभीर आजार झाला होता, आणि ज्यामुळे १९व्या शतकात अनेक मृत्यू झाले. काही दिवसांपूर्वी, जॉन दाढी करताना वस्तऱ्याने आपले बोट कापून घेतले होते. जखम फार खोल नव्हती, म्हणून त्याने त्यावर पट्टी बांधली. पण जखमेला संसर्ग झाला. जॉनला कोणीही वाचवू शकले नाही. हेन्रीच्या मिठीतच त्याचा मृत्यू झाला.

फक्त दोन आठवड्यांनंतर थोरोला पाच वर्षांच्या वाल्डो एमर्सनचा स्कार्लेट फिव्हरने मृत्यू झाल्याने आणखी एक धक्का बसला. थोरो या वेदनेने इतका ग्रासला की तो सुद्धा आजारी पडला. मला असे वाटते की म्हणून मागील "एक महिना म्हणजे वर्षासारखा वाटतो," असे त्याने आपल्या डायरीत लिहिले.

थोरो एमर्सनच्या घरी राहायला परत आले, पण १८४३ पर्यंत त्याला बदलाची गरज वाटली. तो न्यूयॉर्कमधील स्टेट आयलंड येथे राहायला गेला. तो वॉशिंग्टन, डी.सी. येथे गेला, जिथे त्याने काही काळ इमर्सनचा भाऊ विल्यम याच्या मुलांना शिकवले.

पण लवकरच त्याला आपल्या जवळच्या व्यक्तींना आणि कॉनकॉर्डला गमावण्याच्या दुःखाला सामोरे जावे लागले. त्याला कॉन्कॉर्डच्या जंगलांची आठवण येऊ लागली. त्याच्या लक्षात आले की, जे काही करायचे आहे, ते कॉन्कॉर्डमध्येच करावे लागेल. "मी कॉन्कॉर्डची भूमी माझ्या बुटांमध्ये आणि टोपीमध्ये घेऊन फिरतो," असे त्याने लिहिले.

प्रकरण ५: हेच ते जीवन आहे

थोरो कॉनकॉर्डमधील वडिलांच्या पेन्सिल कारखान्यात कामावर परतला. दिवसभर त्याचे हात पेन्सिल बनवण्यात व्यस्त असले तरी, त्याचे मन मात्र दुसऱ्याच गोष्टीवर केंद्रित होते. तो नवनवीन योजना आखत राहिला. जॉनसोबत केलेल्या बोटीच्या सफरीबद्दल एक पुस्तक लिहावे, अशी कल्पना त्याला सुचली.

पण अशांत जीवनात अडकल्यामुळे, त्याच्याकडे जे काही होते त्यामुळे तो निराश झाला होता. लिहिण्यासाठी अजिबात वेळ नव्हता. त्याला वाटले की जगण्याचा यापेक्षा चांगला मार्ग असला पाहिजे. लोकांना न आवडणाऱ्या गोष्टी करण्यात ते आपला बहुतेक वेळ का घालवतात, हे त्याला समजत नव्हते. त्याला वाटले, " आपण मुंग्यांसारखेच एक दयनीय जीवन जगत आहोत. "आपण अशा गोष्टींसाठी काम करतो ज्यांची आपल्याला खरोखर गरज नसते, जसे की 'अधिक आणि चविष्ट अन्न, मोठी आणि आलिशान घरे, आणि अधिक महागडे कपडे'.

त्याच्या मते लोकांनी साधे चांगले अन्न, ते शिजवण्यासाठी लागणारे इंधन यांसारख्या जीवनावश्यक गरजांसाठी काम केले तर ते अधिक चांगले होईल. आणि शरीर उबदार ठेवण्यासाठी पुरेसे कपडे व निवारा. जर लोकांनी केवळ या गरजांसाठीच काम केले, तर त्यांना जीवनात अधिक उद्देश सापडेल आणि ते खऱ्या अर्थाने जीवनाचा आनंद घेतील. स्वातंत्र्य मिळाले असते.

थोरोने एक प्रयोग करायचे ठरवले. त्याने सर्व सुख आणि चैनीच्या वस्तूंपासून मुक्त असे एक घर तयार केले. त्याने काटकसर करून आणि आपल्या मर्यादित संपत्ती व संसाधनांचा सर्वोत्तम वापर करून साधे जीवन जगण्याचा निर्णय घेतला. यामुळे त्याला लिहिण्यासाठी वेळ मिळेल आणि आयुष्यात महत्त्वाचे काय आहे याचाही विचार करता येईल.

अशा प्रकारचे जीवन जगण्याच्या नुसत्या कल्पनेनेच थोरो उत्साहित झाला. "हेच आयुष्य आहे," तो म्हणाला, "एक असा प्रयोग जो मी अजून नीट करून पाहिला नाही." या प्रयोगासाठी वॉल्डन तलावाच्या काठावर नुकतेच घर बांधलेल्या इमर्सनने या जागेची व्यवस्था केली होती. त्याने एक मालमत्ता विकत घेतली होती. थोरोला तिथे राहण्याची परवानगी देण्यात आली.

अशाप्रकारे, १८४५ च्या वसंत ऋतूमध्ये, वयाच्या २७ व्या वर्षी, थोरो वॉल्डन सरोवराकाठी राहायला गेला. त्याने सरोवराच्या काठावर एक जागा निवडली आणि तिथे एक खोली बांधली, ज्यामध्ये वाळूची जमीन खोदून एक तळघरही तयार करण्यात आले. इमर्सन आणि इतर शेजाऱ्यांनी त्या खोलीच्या भिंती बांधल्या. आणि त्याला छप्पर बांधायला मदत केली. ती खोली एका व्यक्तीला आरामात राहण्यापुरतीच होती. थोरोने मित्रांना सांगितले की एका व्यक्तीसाठी ती खोली अगदी परिपूर्ण आहे. आणि ते ओव्हरकोट घातल्यासारखे आरामदायक होते.

४ जुलै रोजी, स्वातंत्र्य दिनी, थोरो तो त्या खोलीत राहायला गेला आणि आपल्यासोबत फक्त काही मोजक्याच वस्तू घेऊन गेला, जसे की त्याची एक खाट, एक खुर्ची, एक टेबल आणि स्वयंपाकाची भांडी. त्याला शक्य तितके साधेपणाने जगायचे आहे, याची तो स्वतःला वारंवार आठवण करून देत होता.

या नवीन घरात थोरो दररोज सकाळी लवकर उठायचा. त्याला वाटायचे की सकाळी, जेव्हा तो आदल्या दिवसाचा सर्व थकवा विसरू शकतो, तेव्हा त्याला शरीर आणि मन खूप ताजेतवाने वाटे. चिंता आणि त्रास दूर झाले होते. ही ती वेळ होती जेव्हा तो पूर्णपणे जागा होत असे आणि “माझ्या मनात आपोआप नवीन विचार येऊ लागायचे. ”असी थोरोने लिहिले, " सकाळ ही जागृतीची वेळ आहे, एक अशी वेळ जेव्हा माझ्या आत सूर्य उगवतो."

थोरो असा विश्वास होता की पूर्णपणे जागृत अवस्था प्राप्त करू शकणारे लोक खूप कमी आहेत. अनुभव. त्यामुळे दररोज ते विचार करण्याच्या आणि शिकण्याच्या अनेक संधी गमावतात. तो म्हणाला, " जागृत असणे म्हणजे..." खऱ्या अर्थाने टिकून राहण्यासाठी.

जसजशी सकाळ पुढे सरकत गेली, थोरो आपली रोजची कामे करत असे. तो आपली खोली झाडायचा आणि हवामान चांगले असेल तर आपल्या बागेची निगा राखायचा. "मी माझ्या बागेतील वनस्पतींच्या प्रेमात पडलो," असे त्याने लिहिले. "त्यांनी मला जमिनीवर घट्ट पाय रोवून ठेवायला मदत केली आणि प्रचंड शक्ती दिली."

थंड हवामानात थोरो पैसे कमावण्यासाठी कोणतीही छोटी गोष्ट करायचा. कधीकधी तो तो इमारतींना रंग देत असे, आणि कधीकधी कोणाच्यातरी बागेसाठी कुंपण बांधत असे. त्याने एकासाठी चिमणी बांधली, तर दुसऱ्यासाठी लाकडांचा ढिग. अशाप्रकारे, केवळ सहा आठवडे काम करून त्याने आपले काम पूर्ण केले होते. मी वर्षभर पुरतील इतके पैसे कमावले. "जर आपण साधेपणाने आणि शहाणपणाने जगलो, तर घरखर्च भागवणे अवघड काम नाही. "ते आनंदाने करता येईल," तो म्हणाला.

पण काही दिवस इतके सुखद असतात की काम करणे कठीण जाते. हे अजिबात योग्य वाटत नाही. असे प्रसंग आले आहेत, जेव्हा मी कोणत्याही कामासाठी आल्हाददायक हवामानाचा फायदा घेतला असता. "मी त्याचा त्याग करू शकलो नाही," असे त्याला आठवले.

आल्हाददायक उन्हात पक्षी किलबिलाट करत असताना, तो पाईन आणि इतर झाडांच्या पसरलेल्या फांद्यांच्या सावलीत तासनतास बाहेर बसून राहायचा. वॉल्डन तलावाकडे जाणाऱ्या वाटेवरील झाडे रानमेव्याने लगडलेल होती, जो दिसायला सुंदर तर खायला अतिशय चविष्ट होता. थोरो अगदी शांत बसून राहायचा. त्याला झाडांवरच्या पक्ष्यांच्या किलबिलाटाला आणि त्याच्या खोलीच्या उघड्या खिडक्यांमधून आत-बाहेर उडणाऱ्या पक्ष्यांना त्रास द्यायचा नव्हता.

थोरोला सरोवरातील नौकाविहार आणि त्याच्या स्वच्छ पाण्यात डोलणाऱ्या माशांकडे पाहतांना खूप आनंद व्हायचा. त्याने लिहिले," उबदार उन्हाळ्याच्या संध्याकाळी मी अनेकदा माझ्या बोटीत बसून बासरी वाजवत असे आणि माझ्या बोटीकडे आकर्षित होऊन तिच्याभोवती पोहणाऱ्या माशांना पाहत असे. सरोवरातील चंद्राचे प्रतिबिंब अगदी... तो तलावाच्या तळाशी विखुरलेल्या लाकडांमध्ये लपण्याचा प्रयत्न करत आहे असे वाटत होते.

थोरो वॉल्डन लेक येथे एकटाच राहत होता, पण त्याला कधीही एकटेपणा जाणवला नाही. तो अनेकदा आपल्या कुटुंबाला भेटायला जायचा, इमर्सन कुटुंबासोबत जेवण करायचा आणि तेही अनेकदा त्याच्यासोबत फिरायला व जंगलात रानफळे वेचायला जायचे.

इतर लोक त्याला भेटायलाही येत असत. "जेव्हा मी जंगलात राहत होतो, तेव्हा माझ्या आयुष्यात पूर्वी कधीही नव्हते इतके लोक मला भेटायला आले," असे त्याने लिहिले. जेव्हा कॉन्कॉर्डच्या रहिवाशांना त्यांच्या शहरी जीवनातून विरंगुळा हवा असायचा, तेव्हा ते अनेकदा वॉल्डन लेककडे जात असत. ते लोक थोरोशी बोलण्याच्या उत्सुकतेने त्याच्या दाराशी येत असत. तो जंगलात एकटा कसा काय टिकून राहिला, हे जाणून घेण्याची त्यांना जिज्ञासा होती. थोरोने अशा अभ्यागतांना "खरे यात्रेकरू," "जे स्वातंत्र्याच्या शोधात अरण्यात आले होते," असे म्हटले.

अशा अभ्यागतांमध्ये थोरोचा आवडता अभ्यागत होता दाट केसांचा एक लाकूडतोड्या, ॲलेक थेरियन. थोरोने लिहिले, "त्याच्यापेक्षा अधिक साधा आणि नैसर्गिक माणूस शोधणे कदाचित कठीण जाईल." थोरो म्हणाले की थेरियनची मान... शरीर उन्हाने रापलेले होते. तो कोणत्याही नैसर्गिक प्राण्याप्रमाणे साधा होता.

कॉन्कॉर्डची मुलेसुद्धा थोरोला भेटायला यायचे. त्यांच्यासोबत तो नेहमीप्रमाणेच उत्साही शिक्षक बनायचा. एका मुलीने आठवण सांगितली, "तो आम्हाला जंगलात सर्वात गोड फळे, लपलेली घरटी आणि दुर्मिळ फुले दाखवायला घेऊन जायचा." ही मुले केवळ निसर्गातूनच नाही तर थोरोकडून प्रेम करायला शिकली.

त्या मुलीने असेही सांगितले की थोरो तो त्यांना शिकवत असे की, " कोणतेही झाड किंवा वनस्पती कोणत्याही पक्ष्याचे अंडे नष्ट होऊ देत नाही आणि इजा पोहोचू देत नाही.."

कधीकधी गुलामगिरीतून पळून गेलेले गुलाम थोरोच्या 'अंडरग्राउंड रेलरोड'च्या खोलीत पोहोचत असत. हे लोक 'अंडरग्राउंड रेलरोड'मार्गे कॅनडाला प्रवास करत होते. हे एका गुप्त गटाचे नाव होते जो या गुलामांना गुलामगिरीतून मुक्त करून उत्तरेकडे आणण्याचा प्रयत्न करत होता. त्या भागांपर्यंत पोहोचणे त्यांना त्यांच्या कुटुंबातील इतर सदस्यांप्रमाणे स्वतंत्र जीवन जगण्यास मदत केली. थोरोला गुलामगिरीचा अंत झालेला पाहायचा होता. त्याने या घाबरलेल्या लोकांना त्याच्याकडे आणले. जे "अनेकदा भीतीने खूप सावध असत" त्यांना रात्री राहण्यासाठी जागा देत असी..

थोरो वॉल्डन तलावावर केवळ साधे जीवन जगण्यासाठी आला नव्हता. त्याला लिहायचेही होते. एका वर्षाच्या आत, त्याने जॉनसोबतच्या आपल्या बोटीच्या प्रवासावर आधारित 'अ वीक ऑन द कॉनकॉर्ड अँड मेरिमॅक रिव्हर्स' नावाचे पुस्तक पूर्ण केले. त्याचबरोबर त्याने जंगलातील आपल्या जीवनावर एक पुस्तक लिहायलाही सुरुवात केली.

या पुस्तकात त्याने आपल्या जिज्ञासू वाचकांना सांगितले की तो कसा जगला आणि त्याला कधीही भीती किंवा एकटेपणा जाणवला नाही. या पुस्तकाने ते स्पष्ट केले. थोरो त्याच्या प्रयोगांमध्ये जे शिकले, त्याने वाचकांना त्यांच्या जगण्याच्या पद्धतींमध्ये प्रयोग करण्यास प्रेरित केले.

या पुस्तकाचे नाव वॉल्डन होते.

कोलंबसप्रमाणे नव्या खंडांवर प्रवास करा.

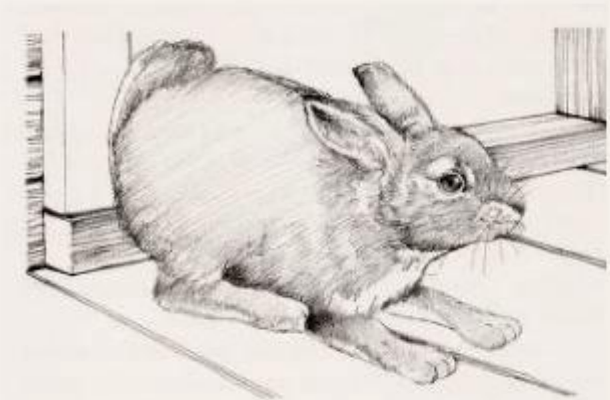
प्रकरण ६: एक जिज्ञासू प्रवासी

वॉल्डन पुस्तकात हेन्री थोरोने सरोवराव घालवलेल्या आयुष्याचा संपूर्ण वृत्तांत होता. थोरो निसर्गाच्या इतका जवळ राहिला की त्याने त्याची अनेक रहस्ये शिकून घेतली. त्याने जीवन आणि मृत्यूच्या चक्राचे काळजीपूर्वक निरीक्षण केले. बदलत्या ऋतूंमुळे होणारे बदल त्याला पूर्वीपेक्षा अधिक जवळून समजले.

थोरोने पाहिले की जंगलातील प्राणी अन्नासाठी एकमेकांवर कसे अवलंबून होते. जेव्हा बेडकाची अंडी फुटायची, तेव्हा तलाव लहान लहान बेडकांच्या पिलांनी भरून जायचा. एवढ्या मोठ्या संख्येने पिल्ले असल्यामुळे त्या प्रजातीचे अस्तित्व टिकून राहायचे. मात्र, ही बेडकाची पिल्ले इतर प्राण्यांसाठी एक स्वादिष्ट खाद्य होती. बगळे आणि इतर पक्षी अतिशय लालसेने त्यांच्यावर ताव मारायचे.

प्राण्यांना अशाप्रकारे मरताना पाहतांना थोरोला कधीकधी असे वाटायचे की जणू काही जंगलातून रक्त आणि मांसाचा पाऊस पडत आहे. पण मग त्याच्या लक्षात आले की, अशा प्रकारे कोणतीही एक प्रजाती तिच्या मर्यादेपलीकडे वाढू शकत नाही आणि निसर्गाचा समतोल राखला जातो. जन्म आणि मृत्यूचे हे चक्र म्हणजे निसर्गाची व्यवस्था आहे. तो त्याचा एक भाग होता.

प्राण्यांची शारीरिक वैशिष्ट्ये त्यांना जगण्यास कशी मदत करतात? याचा अभ्यास करण्यात , थोरोला खूप रस होता. एके दिवशी हिवाळ्याच्या एका संध्याकाळी एक ससा आपल्या घराच्या दाराजवळ अगदी शांतपणे बसला होता.

त्याचे कान खडबडीत आणि नाक टोकदार होते, तो अतिशय कृश आणि अशक्त, अगदी असहाय्य दिसत होता. पण जसे थोरो तो त्याच्या दिशेने पुढे सरकला, त्याने मोठ्या चपळाईने उडी मारली आणि बर्फाच्या चादरीवरून पळून गेला. थोरोला जाणवले की त्याचे शरीर आजारपणामुळे बारीक नव्हते. त्याचे शरीर हलके होते. यामुळे तो धोक्यापासून पटकन पळून जाऊ शकत होता. “त्याच्या कृशतेमागे कारण होते,” असे त्याने लिहिले.

थोरो निसर्गाच्या सौंदर्यानेही थक्क झाला होता, जे अनेक प्रकारे माशांच्या रंगांमध्येही दिसून येत होते. त्याला आढळले की पिकरेल माशांमध्ये एक विलक्षण सौंदर्य असते. त्यांच्या सभोवतालच्या पाण्यानुसार त्यांचा रंग बदलत असल्याचे दिसत होते. "ते पाइन वृक्षांसारखे हिरवे नाहीत, किंवा दगडांसारखेही नाहीत." राखाडी, आणि आकाशासारखे निळे नाही," थोरोच्या लक्षात आले. पिकरेलचा रंग काहीसा वेगळा आहे. तो कदाचित फुलांसारखा होता, किंवा अनमोल रत्नांसारखा.

थोरोला जाणवले की निसर्गात तो कधीही एकटा नसतो. एकेकाळी कॉनकॉर्डच्या या जंगलांमध्ये राहणाऱ्या रेड इंडियन लोकांप्रमाणे, त्याला दिसले की मानव हा निसर्गाचाच एक भाग आहे, त्यापासून वेगळा नाही. "अचानक हे पक्षी मला शेजाऱ्यांसारखे वाटू लागले," असे त्याने लिहिले.

वॉल्डन तलाव थोरोचा अविभाज्य सोबती होता.त्याने बदलांकडे प्रेमाने पाहिले.

वॉल्डन तलाव बराच खोल होता, आणि उन्हाळ्याचे कडक ऊन असूनही त्याचे पाणी थंड राहिले. उन्हाळ्याच्या एका शांत दुपारी, तलावाचा पृष्ठभाग थोरोला आरशासारखा सपाट आणि गुळगुळीत दिसत होता.

नोव्हेंबरमध्ये, पाण्याच्या पृष्ठभागावर लहान डबकी तयार होत असत, जणू काही पाऊस पडत आहे. पण हे अगदी कोरड्या हंगामातही घडू शकत असे. ही डबकी लहान पर्च माशांमुळे तयार होत असत.

हिवाळयामध्ये थोरो गोठवलेल्या तलावकडे जात असेआणिबर्फाच्या आत तयार झालेले बुडबुडे बघत असे. हे बुडबुडे "खूप चमकदार आणि सुंदर होते," त्याने लिहिले. "यामध्ये आपले चेहरे प्रतिबिंबित झालेले दिसतात."

थोरोला वॉल्डन तलावाला 'पृथ्वीचा डोळा' मानायला आवडत असे. तो किनाऱ्यावरील झाडांची कल्पना 'त्याला वेढणाऱ्या नाजूक पापण्या' आणि सभोवतालच्या वनराईने नटलेल्या टेकड्या व कड्यांची 'त्याच्या पुढे आलेल्या भुवया' अशी करत असे. ज्याप्रमाणे एखादी व्यक्ती खऱ्या डोळ्यात जवळून पाहते, तेव्हा तिला त्यात स्वतःचे प्रतिबिंब दिसते, त्याचप्रमाणे थोरोला अनेकदा या डोळ्यात स्वतःचे प्रतिबिंब दिसत असे.

आणि स्वतःकडे पाहताना त्याला जाणवले की, तो किती बदलला होता. तरुणपणी थोरोला वाटायचे की वॉल्डन तलाव नेहमीच एक नैसर्गिक आणि रमणीय जागा राहील. "जेव्हा मी पहिल्यांदा बोट चालवली, तेव्हा ते (तलाव) दाट आणि उंच पाइन आणि ओकच्या झाडांनी पूर्णपणे वेढलेले होते."पण आता थोरोला कळले होते की मानव नैसर्गिक जगाचा नाश करू शकतो. वॉल्डन तलावाजवळील झाडे तोडली जात असल्यामुळे हे घडले. "लाकूडतोड्यांनी त्यांची आणखीनच नासधूस केली आहे," थोरोने लिहिले, "आणि आता अनेक वर्षे त्या परिसरातून फिरणे शक्य होणार नाही."लाकूडतोडीमुळे केवळ दृश्यच खराब झाले नाही, तर वन्यजीवांनाही इजा पोहोचली. "जेव्हा पक्ष्यांची झाडी तोडली जाते, तेव्हा तुम्ही त्यांच्याकडून गाण्याची अपेक्षा कशी करू शकता?" थोरोने विचारले. लोक इतर मार्गांनी या नैसर्गिक जागेत बदल घडवत होते.नवीन रेल्वेमार्ग तलावाच्या सीमेवरून जात होते. ट्रेनची शिट्टी थोरोला "एखाद्या शेतकऱ्याच्या अंगणावरून उडणाऱ्या ससाण्याच्या किंकाळीसारखी" वाटत होती. कॉनकॉर्डचे नागरिक वॉल्डन तलावातून त्यांच्या शहरात पाईपद्वारे पाणी आणण्याबद्दल बोलत होते. थोरोला लोकांचे निसर्गाकडे पाहण्याचे दृष्टिकोन महत्त्वाचे वाटले. अनेकजण या निर्जन प्रदेशाला एक विचित्र आणि भीतीदायक ठिकाण मानत होते. इतर लोकांनी निसर्गाला केवळ त्याच्या लाकडासाठीच महत्त्व दिले.

आणि इतर कच्चा माल. तरीही हेन्री थोरोला समजले होते की निसर्गाचे मूल्य अधिक आहे.वॉल्डन येथील वास्तव्याने थोरोला जीवनाबद्दल एक महत्त्वाचा धडा शिकवला होता: नवीन अनुभव लोकांना बदलतात, त्यांना शिकण्यास आणि वाढण्यास मदत करतात. या प्रक्रियेतून, त्यांना पूर्णपणे जागे झाल्यासारखे, खऱ्या अर्थाने जिवंत असल्यासारखे वाटते.थोरो म्हणाला, लोकांचे आयुष्य कसेही असले तरी, ते त्यांच्या सवयी नेहमीच बदलू शकतात. "जर आपल्या शेतावर दगडांच्या भिंती रचल्या असतील, तर आपले जीवन आणि आपले नशीब यापुढे ठरलेले आहे," असा विचार करणे चुकीचे होते.थोरोने आपल्या वाचकांना त्यांच्या जीवनात प्रयोग करण्याचे आव्हान दिले. जीवनाने त्यांच्या मार्गात जे काही आणले ते केवळ स्वीकारण्याचे आव्हान त्याने दिले नाही, तर आपल्या जहाजातून बाहेर पाहणाऱ्या "उत्सुक प्रवाशांप्रमाणे" जीवनातून प्रवास करण्याचे आव्हान दिले. "तुमच्या आत असलेल्या संपूर्ण नवीन खंडांचा आणि जगांचा कोलंबस बना, व्यापाराच्या नव्हे, तर विचारांच्या नवीन मार्गांनी प्रवास करा," असा सल्ला त्याने दिला.

थोरोने आपले जीवन बदलले होते. झाडांमधून चालण्यासाठी फांद्या बाजूला सारत असताना, त्याला रोमांचक नवीन दृश्ये आणि आवाज, नवीन कल्पना दिसू लागल्या आणि त्याचे वॉल्डन अधिक परिचित झाले. त्याच्या लक्षात आले की त्याचे पाय "माझ्या दारापासून पलीकडच्या बाजूपर्यंत एक पायवाट तयार करत होते." पण ही गोष्ट त्याला त्रासदायक वाटत नव्हती, तर त्याच्या मनाला चिंता वाटत होती. थोरोच्या लक्षात आले की त्याला त्याच्या सभोवतालच्या परिस्थितीची आणि त्याच्या नित्यक्रमाची सवय होत चालली होती. त्याच्याकडे नवीन कल्पना कमी येत होत्या. लोक किती लवकर आणि सहजपणे "एका विशिष्ट मार्गावर चालतात आणि स्वतःसाठी एक ठरलेली पायवाट तयार करतात" हे जाणून त्याला आश्चर्य वाटले.

१८४७ च्या सूर्यास्तापर्यंत, हेन्री थोरोला हे कळून चुकले होते की जर त्याला शिकत राहायचे असेल आणि प्रगती करायची असेल—पूर्णपणे जागृत आणि जिवंत राहायचे असेल—तर त्याला आणखी एक बदल करावा लागेल. थोरो म्हणाला की आता ते तळे सोडण्याची वेळ आली आहे."मी ज्या चांगल्या कारणासाठी तिथे गेलो होतो, त्याच चांगल्या कारणासाठी ते तळे सोडले," तो म्हणाला, "कदाचित मला असे वाटले की मला अनेक वर्षे जगायची आहेत आणि त्या एका आयुष्यासाठी मी आणखी वेळ देऊ शकत नाही."थोरोने ६ सप्टेंबर, १८४७ रोजी वॉल्डन पॉन्ड सोडले—तिथे राहायला गेल्यानंतर दोन वर्षे, दोन महिने आणि दोन दिवसांनी. आता तो ३० वर्षांचा होता. तो नवीन प्रयोगांसाठी तयार होता,पण वॉल्डन पाँडचा धडा तो कधीही विसरणार नव्हता. त्याने तो धडा त्याच्या वाचकांना असा सांगितला, जणू तो माझ्यासाठीच आहे.

."

अध्याय ७: एका दूर देशामध्ये

१८४६ सालच्या जुलै महिन्यातील एका संध्याकाळी, जेव्हा तो अजूनही वॉल्डन पॉन्ड येथे राहत होता, तेव्हा थोरो कॉनकॉर्डच्या गावाकडे चालत गेला. त्याला दुरुस्तीसाठी आलेले एक पुस्तक घ्यायचे होते आणि आपल्या कॉनकॉर्डमधील शेजाऱ्यांना भेटायचे होते. थोरोने त्या गावाला "एक मोठे वृत्तकक्ष" म्हटले. तो म्हणाला की, हे असे ठिकाण होते जिथे "एका व्यक्तीकडून दुसऱ्या व्यक्तीकडे, तर दुसऱ्या व्यक्तीकडून दुसऱ्या व्यक्तीकडे" बातम्या पोहोचवल्या जात असत. अधूनमधून थोरोला तिथे काही गप्पागोष्टी ऐकायला मिळत. त्याला त्या "पानांच्या सळसळण्याइतक्या आणि बेडकांच्या चिवचिवण्याइतक्याच, आपल्या परीने ताजेतवाने करणाऱ्या" वाटल्या.त्या जुलै महिन्याच्या संध्याकाळी, थोरोची गाठ कॉनकॉर्डचा पोलीस अधिकारी, कॉन्स्टेबल सॅम स्टेपल्स याच्याशी पडली. स्टेपल्सला तिथे उभे राहून गप्पा मारायच्या नव्हत्या. त्याऐवजी, त्याने...थोरोने सहा वर्षांपासून आपला मतदान कर (पोल टॅक्स) भरला नव्हता. २० ते ७० वयोगटातील प्रत्येक पुरुषाला हा कर भरणे बंधनकारक होते. स्टेपल्सने इशारा दिला की, जर थोरोने थकीत कर भरला नाही, तर तो त्याला तुरुंगात टाकेल.

त्या वेळी मेक्सिकोसोबत युद्ध सुरू होते. थोरोचा विश्वास होता की अमेरिका दक्षिणेकडील गुलाम मालकांसाठी नवीन प्रदेश मिळवण्याचा प्रयत्न करत आहे. त्याने युद्धाला तीव्र विरोध केला आणि आपल्या कराच्या पैशातून त्याला पाठिंबा देण्यास नकार दिला.थोरोने कायद्याऐवजी आपल्या मताचे पालन करण्याचे ठरवले. त्याने सांगितले की, आपला कर भरण्यापूर्वी अमेरिकेला "गुलाम ठेवावेच लागतील आणि मेक्सिकोवर युद्ध करावेच लागेल." तुरुंगात जाण्याबद्दल थोरो म्हणाला की, तो "कधीही" जाऊ शकतो. म्हणून कॉन्स्टेबलने थोरोला अटक केली आणि त्याला कॉनकॉर्डच्या तुरुंगात नेले. ही एक अशी इमारत होती, जिचे दरवाजे लाकूड आणि धातूचे होते आणि भिंती दगडाच्या त्याहूनही जाड होत्या. थोरो, ज्याने आयुष्याचा पुरेपूर आनंद घेण्याचा प्रयत्न केला, त्याला तुरुंगातील जीवनातून शक्य ते सर्व काही शिकायचे होते. थोरोसाठी, तुरुंगात एक रात्र घालवणे "एखाद्या दूरच्या देशात प्रवास करण्यासारखे होते, जिथे मी कधीही गेलो नव्हतो."त्या तुरुंगाच्या गजांच्या खिडकीतून तो रात्री कॉनकॉर्डच्या रस्त्यावरील आवाज ऐकत असे. त्याने आपल्या कोठडीतील सोबत्यासोबत, ज्याने इवेनला एका गोदामाला आग लावल्याबद्दल अटक केली होती, ते इतके सुखद वाटत होते की थोरो कदाचित धूम्रपान करतानाच झोपी गेला असावा.

हेन्रीच्या अटकेची बातमी थोरो कुटुंबापर्यंत पोहोचली. रात्रीच्या वेळी, कदाचित थोरोच्याच एका नातेवाईकाने पोलिसांच्या कार्यालयात येऊन आपला कर भरला.स्टॅपल्स सकाळी थोरोला सोडायला तयार होता, पण एक अडचण होती: थोरोला जायचे नव्हते. त्याच्या तुरुंगवासाबद्दल लोकांना कळावे अशी त्याची इच्छा होती. त्याला आशा होती की यामुळे गुलामगिरीच्या मुद्द्याकडे लोकांचे लक्ष वेधले जाईल. पण सॅम स्टॅपल्सने त्याला सांगितले, "हेन्री, जर तू स्वतःहून जाणार नाहीस, तर मी तुला बाहेर काढेन, कारण तू इथे जास्त काळ राहू शकत नाहीस."थोरो तुरुंगातून बाहेर पडला आणि काही मित्रांना सोबत घेऊन गेला. नंतर, त्याने तुरुंगातील आपल्या रात्रीबद्दल लिहिले. 'ऑन द ड्यूटी ऑफ सिव्हिल डिसोब्ज' (नागरी अवज्ञा करण्याच्या कर्तव्यावर) या नावाने ओळखला जाणारा हा ग्रंथ, लोकांना अन्यायकारक कायद्यांऐवजी त्यांच्या स्वतःच्या सद्सद्विवेकबुद्धीचा आवाज ऐकण्याचे आवाहन करतो. थोरोच्या मते, जर पुरेशा लोकांनी या सल्ल्याचे पालन केले, ते आवश्यक बदल पूर्णपणे घडवून आणू शकतील.

१८५७ मध्ये, थोरोने पुन्हा एकदा गुलामगिरीला विरोध करण्यासाठी कृती केली. जॉन ब्राउन, एक जहाल गुलामगिरी-विरोधी नेता, आपल्या निधीसाठी कॉनकॉर्डला आला. ब्राउन गुलामांवर बळाचा वापर करण्याच्या बाजूने होता, परंतु हे नेमके कसे केले जाईल हे त्याने कधीही स्पष्ट केले नाही. थोरोकडे जास्त पैसे नसले तरी, त्याने ब्राउनच्या मदतीसाठी काही पैसे दिले.ऑक्टोबर १८५९ मध्ये, थोरो आपल्या कुटुंबाच्या घरी राहत होता आणि एक हँडीमॅन (सर्वेक्षक) व सर्वेक्षक म्हणून काम करत होता, तेव्हा त्याला कळले की जॉन ब्राउन गुलामगिरी कशी संपवणार आहे. त्याने कॉनकॉर्डला बातमी दिली की ब्राउन आणि त्याच्या अनुयायांनी व्हर्जिनियातील हार्पर्स फेरी (आजचा वेस्ट व्हर्जिनियाचा भाग) येथील सरकारी शस्त्रागार, म्हणजेच शस्त्रे साठवण्याचे ठिकाण, ताब्यात घेतले आहे.

त्यांना आशा होती की त्यांच्या हल्ल्यामुळे त्या भागातील लोकांना बंड करण्याचे पुरेसे धैर्य मिळेल. त्यांना एक असे राज्य स्थापन करायचे होते, जिथे गुलामगिरीला परवानगी नसेल.त्यांच्या योजना यशस्वी झाल्या नाहीत. अमेरिकन सरकारने ब्राउनच्या माणसांवर कारवाई केली, त्यापैकी बहुतेकांना ठार मारले किंवा पकडले.ब्राउन स्वतः जखमी झाला होता आणि तुरुंगात कडक पहाऱ्यात होता.जॉन ब्राउनला २ डिसेंबर १८५९ रोजी फाशी देण्यात आली. थोरोने नंतर लिहिले की, जरी सरकारने ब्राउनला ठार मारले असले तरी, त्यांनी त्याच्या आत्म्याला मारले नव्हते. थोरो म्हणाला, "ब्राउन पूर्वीपेक्षा अधिक जिवंत आहे, तो लोकांच्या मनात आणि हृदयात आहे. तो आता गुप्तपणे काम करत नाही. तो सर्वांसमोर आणि या भूमीवर चमकणाऱ्या सर्वात स्पष्ट प्रकाशात काम करतो."१८६० पर्यंत, गुलामगिरीबद्दलचा मतभेद देशाला गृहयुद्धाच्या दिशेने नेत होता. पण गुलामगिरीबद्दल स्पष्टवक्ता असलेल्या हेन्री थोरोने आता युद्धाच्या बातम्यांकडे फारसे लक्ष दिले नाही. तो क्षयरोगामुळे अशक्त झाला होता.जसे त्याने आयुष्यभर केले होते, तो पुन्हा निसर्गाकडे वळला, जिथे बरे करण्याची आणि शक्ती देण्याची शक्ती होती.

रात्रीच्या अंधारानंतर निसर्गाची दृश्ये अनुभवण्यासाठी त्याने रात्रीच्या वेळी फिरायला सुरुवात केली. रात्रीच्या वेळी, कॉनकॉर्ड शहर, जे त्याला चांगलेच माहीत होते, ते एका रोमांचक, अज्ञात प्रदेशासारखे वाटत होते. "माझा मार्ग शोधण्यासाठी मला अनेकदा वाटेच्या वरच्या झाडांमधील मोकळ्या जागेकडे पाहावे लागत असे," तो म्हणाला, "जिथे बैलगाडीचा मार्ग नव्हता, आणि माझ्या पायांनी त्या अस्पष्ट पाऊलखुणा चाचपून पाहाव्या लागत होत्या."१८८१ च्या वसंत ऋतूमध्ये, थोरोने मिनेसोटाला प्रवास केला, या आशेने की त्याला अधिक कोरडी हवा मिळेल, ज्यामुळे त्याच्या फुफ्फुसांना बरे होण्यास मदत होईल. पण तो कॉनकॉर्डला परतला तेव्हापेक्षा अधिक आजारी होता. त्याने लिहिले, "मी इतका आजारी आहे की बरे असणे म्हणजे काय हे मी जवळजवळ विसरूनच गेलो आहे."थोरोने आपल्या आयुष्याचे शेवटचे काही महिने आपल्या कौटुंबिक घराच्या दिवाणखान्यात घालवले, तो इतका अशक्त होता की वरच्या मजल्यावरही जाऊ शकत नव्हता. त्याचे मित्र त्याला भेटायला अनेकदा येत असत. अगदी कॉन्स्टेबल सॅम स्टेपल्सनेही भेट दिली. स्टेपल्सने इमर्सनला सांगितले की, "मी इतक्या आनंदाने मरणारा माणूस कधीच पाहिला नाही."थोरू मृत्यूला घाबरला नाही. "जेव्हा मी लहान होतो, तेव्हा मला कळले की मरायचेच आहे, म्हणून मी निराश नाही," असे तो एका मित्राला म्हणाला. त्याच्या मित्रांच्या भेटी थोरूला आनंद देत असत, पण त्याची इच्छा होती की शेजारची मुले त्याच्याकडे अधिक वेळा यावीत. "मी त्यांच्यावर माझ्या स्वतःच्या मुलांप्रमाणेच प्रेम करतो," असे त्याने कबूल केले.६ मेच्या सकाळी थोरू पूर्वीपेक्षा जास्त आजारी अवस्थेत जागा झाला. त्याने कसेबसे "इंडियन" हे शब्द पुटपुटले, जणू काही तो स्वतःला मेनच्या जंगलात परत गेल्याची कल्पना करत होता. मग त्याने डोळे मिटले आणि त्याचा मृत्यू झाला.त्याला कॉनकॉर्डमधील एका लहान स्मशानभूमीत एका साध्या समाधीशिलेखाली दफन करण्यात आले, ज्यावर 'हेन्री' हा एकच शब्द कोरलेला होता.

या आम्ही हे नवीन जग ला नवीन फक्त बनवा हे ठेव.

अध्याय ८: जीवन च्या नृत्य

आयुष्याचा नृत्याविष्कारहेन्री डेव्हिड थोरो एक प्रसिद्ध लेखक म्हणून मरण पावले नाहीत. 'अ वीक ऑन द कॉनकॉर्ड अँड मेरिमॅक रिव्हर्स'च्या केवळ काही मोजक्याच प्रती विकल्या गेल्या होत्या. फार तर दोन हजार लोकांनी 'वॉल्डन' वाचले होते. थोरोंच्या हयातीत त्यांच्या लेखनाचे महत्त्व फार कमी लोकांना समजले होते. ज्यांना हे समजले होते, त्यापैकी एक होते राल्फ वॉल्डन इमर्सन.थोरोंच्या अंत्यसंस्काराच्या वेळी, इमर्सन यांनी भविष्यवाणी केली होती की हेन्री थोरोंची कीर्ती वाढत जाईल. इमर्सन म्हणाले, "देशाने किती महान व्यक्ती गमावली आहे, हे देशाला अजून किंचितही कळलेले नाही."इमर्सन यांची भविष्यवाणी खरी ठरली. हेन्री थोरोंच्या मृत्यूनंतर लगेचच, 'अटलांटिक मंथली' या प्रसिद्ध मासिकाने त्यांचे काही निबंध छापले. 'वॉल्डन' लवकरच प्रसिद्ध झाले आणि त्याच्या अनेक आवृत्त्या निघाल्या. जेव्हा थोरोंचे जर्नल १९व्या शतकात प्रकाशित झाले, तेव्हा 'अ वीक ऑन कॉनकॉर्ड अँड मेरिमॅक रिव्हर्स'चीही पुनर्मुद्रण झाली. ते १४ मोठ्या खंडांमध्ये होते आणि त्यात २० लाखांहून अधिक शब्द होते.

थोरोच्या 'सविनय कायदेभंगाचे कर्तव्य' या निबंधाने आधुनिक नेत्यांना बदलासाठी काम करण्यास प्रवृत्त केले आहे. हा निबंध वाचणाऱ्यांपैकी एक म्हणजे महात्मा गांधी, ज्यांनी भारताला इंग्लंडपासून स्वातंत्र्य मिळवून दिले."यात काही शंका नाही की थोरोच्या विचारांनी भारतातील माझ्या चळवळीवर खूप प्रभाव टाकला," असे गांधी म्हणाले.रेव्हरेंड मार्टिन ल्यूथर किंग ज्युनियर यांनीही हा निबंध वाचला होता. त्यांनी आफ्रिकन अमेरिकन लोकांवरील वंशभेद आणि भेदभावाचा निषेध करण्यासाठी बहिष्कार, धरणे आणि मोर्चे यांसारख्या अहिंसक कृतींचे समर्थन केले.परंतु थोरोच्या ज्या कार्याचा इतर कोणत्याही कार्यापेक्षा अधिक लोकांवर प्रभाव पडला आहे, ते म्हणजे निसर्ग—जो अबाधित आणि अपरिवर्तित आहे—त्याचा आनंद घेतला पाहिजे.एका सुरुवातीच्या वाचकाने 'वॉल्डन'ची तुलना प्रत्यक्ष तलावाशी केली आणि त्याला "थंड आणि ताजेतवाने" म्हटले. दुसऱ्या एकाने म्हटले की "पानांवर खुसखुशीत विनोद आणि चमकदार विचार दिसतात."'द वेब'चे लेखक ई. बी. व्हाईट यांनी 'वॉल्डन'ला "जीवनाच्या नृत्याचे आमंत्रण" म्हटले.थोरोच्या लेखनाने अनेकांना निसर्गरम्य प्रदेश आणि वन्यजीवांचे संरक्षण करण्यासाठी प्रयत्न करण्यास प्रोत्साहित केले आहे. सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती विल्यम ओ. डग्लस यांनी म्हटल्याप्रमाणे, "थोरो अशा काळात राहत होते, जेव्हा लोक झाडांचे मूल्यांकन बोर्ड फूटमध्ये करत होते,...च्या संदर्भात नव्हे."

पाणलोट क्षेत्र, पक्षी आणि संगीत. त्या संकुचित दृष्टिकोनाविरुद्धचा त्यांचा निषेध हा त्या काळात ऐकू आलेल्या पहिल्या निषेधांपैकी एक होता.राष्ट्रीय उद्याने आणि जंगले स्थापन करण्याची मागणी करणारे जॉन मुइर, हे थोरो यांचे लेखन वाचणाऱ्या अनेक पर्यावरणवाद्यांपैकी एक होते. कीटकनाशकांच्या वापराच्या धोक्यांबद्दल जगाला सावध करणाऱ्या प्रसिद्ध जीवशास्त्रज्ञ राहेल थोरो यांनी थोरो यांचे जर्नल आपल्या उशाशी ठेवले होते.हेन्री थोरो यांचे विचार हे आजच्या पर्यावरण चळवळीचा पाया होते. या चळवळीचा एक भाग म्हणून, अमेरिकेत आता लाखो राष्ट्रीय उद्याने आणि जंगले, वन्यजीव आश्रयस्थाने आणि नैसर्गिक प्रदेश आहेत—जे विकास आणि गैरवापरापासून संरक्षित आहेत. प्राणी आणि वनस्पतींच्या प्रजाती नामशेष होण्यापूर्वी वन्यजीवांचे अधिवास वाचवण्यासाठी सर्वत्र प्रयत्न केले जात आहेत. लोक आपापल्या समुदायांमध्ये प्रदूषण थांबवण्यासाठी आणि नैसर्गिक परिसर जपण्यासाठी देखील काम करत आहेत.मृत्यूच्या काही काळापूर्वी, थोरो यांनी लिहिले, "प्रत्येक शहरात पाचशे किंवा हजार एकरांचे एक उद्यान, किंवा त्याऐवजी एक आदिम जंगल असले पाहिजे, जिथे काठीलाही स्पर्श होऊ नये."

इंधनासाठी तोडलेले." हे नैसर्गिक ठिकाण "शिक्षण आणि मनोरंजनासाठी कायमस्वरूपी एक सामायिक मालमत्ता" असेल. हेन्री थोरोने सर्व अमेरिकन लोकांना या ध्येयासाठी काम करण्याचे आवाहन केले. "चला, आपण नवीन जग नवीनच ठेवूया," ते म्हणाले. थोरोला "ग्रामीण भागात राहण्याचे सर्व फायदे जतन करायचे होते."'वॉल्डन'च्या शेवटी, थोरोने लिहिले, "जर एखादा माणूस आपल्या सोबत्यांच्या गतीने चालत नसेल, तर कदाचित त्याचे कारण असे आहे की त्याला वेगळाच आवाज ऐकू येत आहे." दुसऱ्या शब्दांत, जी व्यक्ती आपल्या अंतरात्म्याचा आवाज ऐकते, जी त्या "वेगळ्या आवाजाचे" अनुसरण करते, ती लोकांपेक्षा वेगळे जीवन निवडू शकते. ती व्यक्ती प्रवास करण्याचा निर्णय घेऊ शकते, जसे थोरोचे काका चार्ल्स यांनी केले होते, किंवा ग्रामीण भागात राहण्याचा प्रयत्न करू शकते.थोरोच्या अंतरात्म्याने त्याला निसर्गाशी एकरूप होऊन साधे जीवन जगण्यास सांगितले. योग्य-अयोग्य ओळखण्यासाठी त्याने त्याला आपल्या सद्सद्विवेकबुद्धीचे पालन करण्यास प्रोत्साहित केले. आणि त्याने त्याला आपले विचार आणि कल्पना लिहून ठेवण्यास प्रेरित केले. त्यानंतरच्या वर्षांमध्ये, थोरोच्या शब्दांनी पृथ्वीला अधिक शांततापूर्ण आणि सुंदर स्थान बनविण्यात मदत केली आहे.